БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

36-дахи жэлээ гарана

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 232 (9064)
ОКТЯБРИИН
2
ПЯТНИЦА
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ БАЯСХАЛАН

...ткэ Союз дотор 1959 оной сентябриин 12-то ...н соогуур дабшадаг ракетэ табигдажа, ...о сентябриин 14-дэ Һарада хүрэһэн байгаа. ...уратай дашарамдуулагдаһан советскэ пред..., ...эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, ...хаагшадһаа, колхознигуудһаа, интеллиген..., ...партиина болон нийтын организацинуудһаа, ...гүрэнэй, политическэ, нийтын ажал..., ...шадһаа, гадаадын оронуудай эгээлэй ...болон нийтын организацинуудһаа КПСС-эй ...льна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй ...умэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэрэ ...он тоото амаршалгын бэшэгүүд ороо, оро-

...үрхэнэй амаршалгын түлөө советскэ бүхы ..., предприятинууд болон эмхи зургаанудай ...ивүүдтэ Советскэ Союзай Коммунистическэ ...Центральна Комитет, СССР-эй Верховно ...Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет ...баясхалан хүргэнэ. Замбуулин соогуур даб... ракетын табигдажа, тэрэнэй Һарада ...ошоһонинь совет арадай, тэрэнэй түрүү ...техникын бүхэдэлхэйн-түүхэтэ илалта мүн бо... совет эрдэмтэд, инженернүүд болон хүдэлмэ... ...ухаан бодолой хүгжэлтые эли тодоор гэршэ-лэн харуулна. Мэнэ һаяхан бүтэхын аргагүй гэжэ һанагдадаг юумэнүүд мүнөө бодотоор бэелүүлэгдэжэ байна. Замбуулин огторгой хүгжэлтэ шэнжэлэн мэдэхэ талаар сентябриин 14-һөө шэнэ үе нээгдэв.

Совет арадай амжалта бүхы түрүү, эб найрамдалда дуратай хүн түрэлтэнэй ехэ илалта болоно.

Совет арадай энэ агуухэ научна габьяа эб найрамдалай, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын аша туһые, бүхы арадуудай бэе бэедээ ойртолсолгын, тэдэнэй хани ёһоной харилсаатай байлгын аша туһые харан замбуулин огторгойн нюусые саашадаа бүри һайнаар мэдэжэ абаха, байгаалиин хүсые мэдэлдэ абаха зорилготой юм.

Замбуулин соогуур дабшадаг ракетын табигдаһан ушар Эхэ оронойнгоо һалбаран бадархын, гэгээн гэрэлтэ ерээдүй—коммунизмын түлөө баатарлиг тэмсэлдэ совет хүнүүдые хүсэтэ ехээр зоригжуулна.

Замбуулин соогуур дабшадаг советскэ ракетын Һарада хүрэтэр табигдаһантай дашарамдуулан, хани халуун мэдэрэлөө элирхэйлһэнэйнь, һайнние хүсэһэнэйнь түлөө гадаадын оронуудай гүрэнэй, нийтын, политическэ бүхы ажал-ябуулагшадта, эгээлэй хүүүд болон нийтын организацинуудта КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитет — СССР-эй Верховно Соведэй Президиум — ССР Союзай Министрнүүдэй Совет

АГУУЕХЭ ХИТАД АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

1959 оной сентябриин 30-да Пекиндэ болоһон залга дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ

...ИН, сентябриин 30. (ТАСС). ...революциин илалта марк...-ленинскэ үзэл сурталай ре...юнно, шэнэдхэн байгуулхы, ...хүсэнэй шэнэ илалта мүн ... Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ ...нээжэ үгэһэн Агуухэ Ок...социалистическэ револю...һүүлэр Хитадтахи арадай ...бүхы дэлхэйн түүхэдэ ...ехэ ушар болоһон байгаа ...Хитадай Арадай Республикын ...жэлэй ойе тэмдэглэн, Пекин...өөдэр болоһон ехэ уулзалга ...нүхэр Н. С. Хрущев хэлээ. ...лиг, ажалша хитад арад ...алдарта Коммунистиче...партиин хүтэлбэреэр дабшан ...аа, засагаа гартаа абаһан ...ямар ехэ юумэ хэжэ шада...һыень элеэр харуулаа гэжэ ...правительствые толгой...онсолон тэмдэглээ.

...ниальна дарлалтаһаа сү..., оронуудаа гээгдэлһээнь ...тулада бэеэ даагаад хүг...экономико болон соёл куль...дэбжээхэ үргэн замаар даб...ябаһан арадуудай үмэнэ хүг...хоёр зам—капиталистиче...социалистическэ зам байдаг ...тэмдэглэхэ зуураа, Н. С. ...ингэжэ мэдүүлээ: капита...ческэ замаар ябаһан оронуу...хүгжэлтые социалистическэ ...дай хүгжэлтэтэй мииншье ...аад үзэхэдэ, социалистическэ ...лалтын үедэ арад зон зо...байгуулхы шадабаря үлүү ...гаргана гү, али капиталисти...байгуулалтын үедэ гү гэжэ ...харагдана.

...уехэ хитад арадай түргэнөөр ...аа хүгжэн дабшажа ябаһан ...мүн лэ иимэ ехэ амжалта ...ха эрмэлзэлгэ бусад арадууд...үүлжэ шадаха, харин энэ жэ...капитализмын хуби заяанай түлөө социализмын дайсадай һанаа сэдьхэл зобоожо, тэдэнние һүрдүүлжэ шадаха байна гээд Н. С. Хрущев саашань хэлээ.

Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгын, продукци бүтээлгын бүхы хэмжээгээр, мүн хүн бүхэндэ хүртэсын талаар капиталистическэ оронуудые хүсэхын гү, али ахин гарахын тулада социалистическэ оронуудта бүхы шухала юумэнүүд бии гэжэ Н. С. Хрущев саашань хэлээ. Социалистическэ оронуудай арадууд жэл ерэхэ тудам улам бүри һайнаар ажаһуудаг болохо, хэдэн олон амжалтануудые туйлажа, тэдэнэр бүхы дэлхэйн зониие һонирхуулан гайхуулха, капитализмтай амгалан ёһоной экономическа мүрысөө хэхэдээ лаб илажа гараха.

Тиихэдэнь социализм болон коммунизм — энэ эгээн лэ эрхим ажабайдал—гэжэ үнэншөөд, капиталистическэ оронуудтахи хэдэн зуун миллион шэнэ хүнүүд манай замаар дабшахал байха. Тэдэнэр социализмын үедэ материальна тэниглэн байдалтай болохоһоо гадна, ёһотойл эрхэ сүлөөтэй болохо, оюун бодолоо хүгжөөн бадаруулха, өөһэдтөө, залуу үетэндөө амгалан тайбан байдал хангаха гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлээ.

Удаань. Америкын Холбоото Штадуудта аяншалһанайнгаа дүнгүүд тухай Н. С. Хрущев тобшохоноор тогтожо хэлээ. Мүнөө үедэ зарим капиталистическэ оронуудай хүтэлбэрилэгшэд дэлхэй дээрэ тохёолдоод байһан оршон байдалые бодото зүбөөр ойлгохо эрмэлзэлгэтэй боложо байнхай. Президент Эйзенхауэртай хөөрэлдөөд байхадаа США-гэй президент—тэрэнние яһала олон хүн дэмжэдэг—уласхоорондын шахардуу шанга байдал һулаадуулха шухала байһые ойлгодог гэжэ тухайлһан байнаб. Хүйтэн дайнай политика үргэлжэлүүлхые мүнөө хэн хүсэнэб, тэдэнэр өөһэдынгөө үхэл тээшэ дабшана гээшэ. Юуб гэхэдэ, дэлхэйн шэнэ дайнай болоо һаань, хамагай түрүүндэ тэрэниие һүжэрөөгшэд хосорон һалаха байна гээд Н. С. Хрущев тэмдэглээ.

Капиталистическэ оронуудай гүрэнэй ажал-ябуулагшад дэлхэйн социализмын хүсэн түгэлдэр лагериин бии байһые, мүнөө үеын энэ шиидхэхы ушарые хараадаа абангүй байжа шадахагүй гээд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ хэлээ.

Социалистическэ оронууд экономикоёо хүгжөөлгэдэ ехэ амжалтануудые туйлажа, хүсэ ехэтэй болоо гэжэ удаань тэмдэглэхэ зуураа, Н. С. Хрущев иигэжэ мэдүүлээ: зүгөөр бидэнэр мүнөөнэй оршон байдалые бодотоор хаража үзэхэ, зүбөөр ойлгохо ёһотойбди. Бидэнэрэй хүсэ ехэтэй байһан ушар капиталистическэ байгуулалтые хүсөөр һуларуулхые туршажа үзэхэ гэһэн удхатай бэшэ юм. Тиихэ болоо гээшэ һаа, буруу болохо: арад зон энээниие ойлгохогүй, тиигээд иимэ ябуулга хэхые хэн һэдэнэб, тэдэниие хэзээдэшье дэмжэхэгүй. Эзэрхэг түримхэй дайн байлдаае бидэнэр хододоо буруушаадаг байгаабди. Ямар нэгэн ороной социализмын замда хэзээ орохо тухай асуудалые арад зониинь өөһэдөө шиидхэг лэ. Энэ бодол бидэндэ тон нангин зүйл болоно гэжэ Н. С. Хрущев нэмээжэ хэлээ.

Социалистическэ оронуудай аха дүүгэй бата нэгэдэлэй удхашанарые үгынгөө түгэсхэлдэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа, энэ хадаа манай агуухэ туйлалта болоно гэжэ мэдүүлээд, энэ туйлалтые нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтэ бидэнэр хамгаалха ёһотойбди гээд тэрэ хэлээ.

Москвада баярай суглаан болобо

...нгөө үнэн сэхэ хани, аха ...650 миллион тоото хитад ара...национальна һайндэрые — ...эй байгуулагдаһаар 10 жэлэй ...Москвагай ажалшад сентяб...30-да тэмдэглээ. Промышлен...предприятинуудай, барилгануу...хүдэлмэришэд, инженер, тех..., эрдэмтэд, уран зохёолшод, ...культурын, искусствын ажал...агшад Союзуудай байшангай ...нно зал соо суглараа. Гадаа...оронуудтай хани барисаа, соёл ...турын холбоо байгуулха совет...бүлгэмүүдэй союзай, совет-хи...хани барисаанай бүлгэмэй, ...Р-эй Наукануудай академиин, ...дые шэнжэлхэ институдай, ...адын оронуудтай культурна ...оо барисаа байгуулха талаар ...Р-эй Министрнүүдэй Соведэй ...эдэхи гүрэнэй комитедэй, Ази, ...икын оронуудтай һанал нэгэ...ин советскэ комитедэй, оло...ын бусад организацинуудай ...өлөгшэд суглаарагшадай дунда ...аа.

...эд Н. Г. Игнатов, А. И. Ки...нко, Н. А. Мухитдинов, Е. А. ...цева, КНР-һээ Советскэ Союз...дадаг элшэн сайд Лю Сяо, пар..., гүрэнэй, сэрэгэй ажал-ябуу...дай, советскэ болон олониитын организацинуудай түлөөлэгшэдэй президиумдэ ерэжэ һууханьдань, суглаарагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

КПСС-эй МГК-гэй нэгэдэхи секретарь В. И. Устинов суглаа нээхэ зуураа, агуухэ хитад арадай түлөөлэгшэдые түүхэтэ ойтойнь дашарамдуулан халуунаар амаршалан, мэндые хүргөө.

Советскэ Союзай, Хитадай Арадай Республикын гимннүүдэй аялган зэдэлээ.

«Хитадай Арадай Республикын 10 жэлэй ой» гэһэн элидхэл хэхын тулада совет-хитад хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн А. А. Андреевтэ үгэ үгтөө.

Хитадай арадай революциин илаһан, социалистическэ хүгжэлтын замда батаар гараһан, Хитадай Арадай Республикын байгуулагдаһан ушарай бүхэдэлхэйн-түүхэтэ удхашанарые элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Агуухэ хитад арадта, тэрэнэй алдарта Коммунистическэ партида, арадай правительствода совет хүнүүдэй зүгһөө халуун амаршалга хүргөөд, социализм байгуулгадаа шэнэ амжалтануудые туйлахыень тэдэндэ элидхэлшэ хүсэһэн байна.

КНР-һээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Лю Сяо суглааргшадта халуунаар угтагдан, үгэ хэлээ.

Хитадай Арадай Республикын байгуулагдаһан ушар тэрэнэй социалистическэ революциин болон социалистическэ байгуулалтын үедэ ороһые тэмдэглэнэ гэжэ элшэн сайд өөрынгөө үгэ соо заагаа. Политическэ, экономическа болон соёл сурталай талаар арбан жэлэй турша соо хитад арадай туйлаһан асари ехэ амжалтанууд тухай тэрэ хэлээ. Советскэ Союзай правительствода, совет арадта КНР-эй правительствын болон хитад арадай зүгһөө аха дүүгэй халуун амаршалга Лю Сяо дамжуулаа.

Нүхэр Андреевэй, нүхэр Лю Сяогой үгэ хэлэжэ байхада, нэгэтэ бэшэ шанга альга ташалганууд болоо.

Советскэ ниислэлэй ажалшадай баярай суглаан совет-хитад эбдэршэгүй хани барисаае, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түшэг тулгуури болгошо социалистическэ хүсэн түгэлдэр лагериин бата нэгэдэлые эли тодоор дахяад харуулаа.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй хүндэлэлдэ

Мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго: ургаса хуряалгаяа хаа хаанагүй сүм дүүргэхэ, гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа октябриин 5 хүрэтэр бэелүүлхэ, үрэһэ хүрэнгэеэ октябриин 20 болотор хаажа абаха

Зураг дээрэ: Сэлэнгын совхозой 1-дэхи фермын таряа хуряалгын агрегадай коллектив. (Баруун гарһаа) тракторист Борис Нимаев, тэрэнэй ахань комбайнер Бадма-Цырен, комбайнерай туһалагша Владимир Дашижапов гэгшэд байна. Эдэнэр үдэрэйнгөө нормые ходо 2—3 дахин дүүргэнэ.

Түнхэнэй аймаг таряа худалдаха уялгаяа дүүргэбэ

Аймагай колхозууд (партиин айкомой секретарь нүхэр ИВАНОВ, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр ДОМЫШЕВ) сентябриин 28-да гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа дүүргэбэ. Хамтадаа 37180 центнер гол түлэб шэниисэ тушаагдаба. Тэрэ тоодо 7325 центнерынь эрхим шанартай, сортовой ороһон юм.

Түнхэн. Д. Николаев.

Гүрэндөө—1 миллион пүүд таряа

Долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ үндэр баян ургаса ургуулжа, Мухаршэбэрэй колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд Эхэ орондоо 1 миллион пүүд таряа тушааха гэһэн уялга абаһан байгаа. Энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ. Сентябриин 30-най мэдээгээр гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда 1 миллион 44 мянган пүүд таряан ороо.

КПСС-эй ЦК-гэй болохоёо байгаа Пленумые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ шийдээд, аймагай ажалшад гүрэндөө бүхы дээрээ 1 миллион 200 мянган пүүд таряа худалдаха гэһэн шэнэ уялга абаад, үсэд шангаар ажаллажа байна.

Республикын аймагуудта гүрэндэ таряа худалдаха уялгын ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай

1959 оной октябриин 1-нэй мэдээн

Аймаг	% %
Иволгын	128,0
Зэдын	127,1
Прибайкалиин	117,0
Мухаршэбэрэй	116,3
Бичурын	115,0
Кяхтын	113,0
Сэлэнгын	113,0
Хориин	110,4
Курумканай	109,8
Баргажанай	109,0
Тарбагатайн	108,0
Заиграйн	107,5
Яруунын	102,0
Түнхэнэй	101,0
Кударын	100,0
Ториин	99,8
Кабанскын	93,0
Хэжэнгын	91,6
Закаменай	82,9
Байкало-Кударын	78,0

ТООГ ДЭЭРЭ...

...Тоог дээрэ хүн зон олон. Автошэгнүүр дээрэ ээлжээ-ээлжээгээр машинанууд һубарилдан гаража, шэниисэ шэгнүүлээд, зүүн урагшаа зурылдан гүйлтэлдэнэ. Тэндэ һууһан шэгнүүршэ Бато-Очир Бадмаев «20-дохи, 23-дахи машина гараба» гэжэ дэбтэр дээрээ тэмдэглэжэ һуугаа һэн. Тэрэ нүхэрэй тэбдүү яаралтайгаар үдэшэлгын саарһа бэшэжэ һууханда, хажуудань байһан залуухан жолоошо Ким Дамбаев:—Ошоройнмайшье 4 ошор ерээ даа. Харыт, хамарынь халуу бусалжа, сэлсэгэр-сэлсэгэр хүлһэнүүдые гаргажа байна,—гээд ёгтолно. Тэрээндэнь дураа гутаһан шэнгеэр шэгнүүршэ:— минии орондо эндэ һуугаа һаа, хамараа хүлэрхэһөө байтагай, хадам эжыгээшье мартажархиха һэнши. Яагаа хэлээд абахадаа бэрхэ юм,— гээд ажалаа үргэлжэлүүлнэ.

Автошэгнүүрһээ зүүлжээ ошоходо—шэхэнэй дүлиирмэ хүүеэн, шууяан. Таряа хиидхэдэг, ашадаг машинануудай мотор абяатайгаар жэнгирэн эндэшье, тэндэшье байһан томо-томо обоохой тарянай хажууда хүдэлнэ. Тэдэнэй хажуугаар тоогые даагша Цырендоржо Бармитов баруун гартаа хүрзэ барижархинхай иишэ тиишээ ябажа, тэндэ ажаллажа байһан хүнүүдтэ заабари үгэнэ.

Мүнөөдэр илангаяа энэ тоогой ахалагша тогоошон Абида үбгэн урда урданайхиһаа ажалаа нариннаар ябуулна. Хара үглөөнһөө эхилэн хүдэлжэ ябаһан хүнүүдэй тоо бүридхэхэ зуураа, аман соогоо «энэм юрэдөө жолоошодтоёо хамта ная шахуу хүн болохо байна. 90 хүнэй эдихэ шүлэ шанажархихада алдуу болохогүй ха» гээд һахалаа эмирһээр саашаа ошоно.

Баян таряанай шэнжэ харахаяа эндэ ерэлсэһэн дала гарамгай наһанай хүгшэн дайралдаһан лэ хүндөө «ай, зайлуул, яатараа ургаһан таряан гээшэб» гээд лэ гайхангяар хандана.—Юу иитэрээ гайхаа гээшэбта, хүгшээ? Тоог дээрэ ороһон таряанай хахадынь үлөөд байна гээшэл. Эндэһээ 84 мянга шахуу пүүд таряан гүрэндэ тушаагдаа, ерэхэ жэлэй 12000 пүүд үрэһэн хааглаад байна гээшэл. Энэ тоог дээрэ ороһон таряан ойроо хүртөөгүй байгаа һаа, ямар байха һэм гэжэ һананат? Добо майлын зэргэ болохо байгаал! Манай отделениин 1025 гектар шэниисын талмайһаа бүхы дээрээ дунда зэргээр гектар бүриин 21 центнер таряан хуряагдаа. Гансахан Балгаһатаһаа 12000 центнер гэхэ гү, али пүүдтэ оруулхада 72 мянган пүүд таряан хуряагдаба. Тэрэ полимнай оройдоо 300 гектар юм. Тиихэдээ гектар бүриин 40 центнер шэниисэ ургаа,— гэжэ тэрэ хүгшэдэ урин зөөлэхэнөөр тоогые даагша нүхэр Бармитов тайлбарилан хөөрэнэ. Эндэхид түрүүлэн, сентябриин 20-до шэниисэ хуряажа дүүргээ.—Хуряалга дээрэ ажалай баатаршалга харуулжа ябаһан хүнүүд олон. Эрхим комбайнернууд Бадансу Цыренова, Василий Рыжаков, Михаил Калашников, Иван Козлов, Балдан Раднаев болон бусад тус бүридөө 300 гаран гектар шэниисэ хуряажа дүүргээд, мүнөө овёс хуряажа эхилбэ.

Иигэжэ тус отделениинхид абаһан социалистическэ уялгаяа болзорһоонь урид бэелүүлжэ, партиин ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые угтажа байнхай.

Б. Дымбрылов.
«Эрдэм» совхоз.

Мухаршэбэр.

Борьёогой үргэн талада...

☆

РЕПОРТАЖ

☆ ☆

Колхозой түбһөө баруун хойшоо гараад, зелёнко соогуур хотирһон харгыгаар арбан зургаан километр ябахадаа, Залаа Үбэр хүрэхэт. Эндэ һаяшаг баригдаһан полевой станһаа дүрбэн тээшээ харахада, хүрибтэр шара үнгэтэй таряанай полинууд хабтайна. Хадагдаһан газарай һолоомын бухалнууд забда зайгүйгөөр бэлшэжэ ябаһан мал шэнгеэр жэрылдэнэ. Урда хадын ара таладахи таряалан соогуур арбаад комбайн иишэ тиишээ тооһо бурьюулан һүндэлнэ. Хүсэтэ машинануудай хүнхинөөн поли дээрэ үдэр, һунишье замханагүй.

Комбайнуудһаа автомашинанууд удаа дараалан гүйлдэжэ ерээд, полевой станай дэргэдэхи тоогой хашаа руу ороно. Удааншье болонгүй таряагаа буулгаад, һөөргөө табилуулна. Хүдэлмэриин халуун хаһа...

Тоог дээрэ ороһоной обоохойнууд харахаар байтар олошоржо, хада уула мэтэ болоно. Эдэ обоохойнууд тээшэ заагаад, колхозой ахалагша агроном Николай Георгиевич Тугаринов омогорхон хөөрэнэ:

— Иимэ баян ургаса үнихэнэйшье абаагүй һэмди. Ороһоёо хаана хэхэ хүнбибди. Тоогой хашаа соо һаядаа багтахалал болихонь ха. Гүрэндэ ехээр тушааха хэрэгтэй.

— Хэды центнер ороһон гектарһаа абтанаб?

— Юрэдөө багаханаарнь абажа хэлэхэдэ, гектарһаа 12—13 центнер. Зарим полинуудһаа 20 центнер хүрэтэр хуряагдана.

— Гүрэндэ таряа тушаалга хэр ябана гээшэб?

— Таряа тушааха түсэбөө сентябриин хорёодоор дүүргээбди. Хамтадаа 8100 центнер һайн шанартай таряан бэлэдхэлэй пунктда абаашагдаа. Түсэбһөө гадуур тушаажа эхилээбди. Үшөө 3—4 мянган центнер тушааха бэзэбди!

Ячмениин обоохойн дэргэдэ зернопульт хүдэлжэ байба. Тэндэ хэдэн залуу хүбүүд ороһо этэжэ, хазагадшье гэхэ сүлөөгүй хүдэлнэ. Сэбэрлэгдэһэн таряан улам ехэ болоно.

— Городһоо ерэгшэд колхоздомнай ехэхэн туһа хүргэнэ. Тэдэнэр ороһо сэбэрлэхэ, шэрэхэ, һолоомо бухаллаха хүдэлмэридэ ябажа, ехээр туһалаа, — гээд нүхэр Тугаринов хэлэнэ.

Таряа шэрэгшэдэй хүдэлмэрөө зүбөөр эмхидхэһэнһээ, машинаая саг сагтань шалгаһанһаа комбайнуудай хүдэлмэри гол түлэб дулдыдана. Эндэ ашаанай арбан хоёр машина ажалладаг. Жолоошод шадаал һаа олон эрьесэ хэхэ гэжэ оролдоно.

— Үдэртөө 14—15 дахин эрьенэбди. Дүтэ газарта бүришье олон эрьесэ хэхэ байгаа,—гээд жолоошон Ч. Будаев хөөрэнэ.

Колхозой түрүү комбайнер Семен Бальжиевич Цыреторов ехэ амжалта туйлаба. Һүүлэй табан хоногой туршада 98 га, таряа хуряалгын эхилһэнһээ хойшо 247 га таряа хуряажа, колхозойнгоо комбайнернуудай дунда нэгэдэхи һуури эзэлээ. Тиигэжэ тэрээндэ дамжуулгын Улаан тугхан, 400 түхэриг мүнгэн шан барюулагдаа.

Нүхэр Цыреторов ниитын хэрэгэй тулада үнэн зүрхэнһөө оролдожо ябадаг хүнүүдэй нэгэн юм. Олон жэлэйнгээ дүй дүршэлые нүхэдтөө дамжуулан үгэдэг. КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа нүхэр Цыреторов амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Нэгэ жэгдээр хадагдаһан полиин захада зогсожо байхадамнай, Семён Бальжиевичын жолоододог «С-4» комбайн тооһо бурьюулан хүрэжэ ерэбэ.

Комбайн жолоодожо ябаһан набтархан бэетэй, наһажаал хүн буужа, мэндэшэлэлсэбэ.

— Ажал хэр ябажа байнаб?—гээд колхозой парткомой секретарь нүхэр Жаргалов асууба.

— Шадал зэргээрээ оролдожол байнабди. Үсэгэлдэр 26 га хуряагаабди. Мүнөөдэр мүн лэ доошо бэшые хадаха һанаатайбди,— гээд Семён Бальжиевич харюусаа.

— Хэды гектар хадаха уялга абанхайбта?—гээд бидэнэй асуухада: «Уялгамнай бага юм—350 гектар»—гэбэ.

—Семён Бальжиевич таряа хуряалгын дүүрэтэр 500 гектар хуряахал байха,— гээд нүхэр Жаргалов хажууһаань нэмэнэ.

— 1936 онһоо хойшо комбайнер ябанаб. Жэл бүри 500 гектарһаа доошо хуряагаагүй хүм. Мүнөө намаршье энээнһээ бага бэшые хуряахаб,—гэжэ нүхэр Цыреторов мэдүүлнэ.

Цыреторовтэй хамта Будажаб Мангаров хүдэлдэг юм. Энэ түрүү агрегат ажалаа зүбөөр эмхидхэн, үглөөнэй 9 часһаа һүниин 2—3 час болотор хуряахадаа, үдэрэйнгөө даабариие хоёр—гурба дахин дүүргэдэг. Нүхэр Цыреторов сентябриин 22-ой байдалаар 307 гектар таряа хуряажа, 3100 центнер ороһо сохёод байна.

Мүн энээндэл адляар ажалладаг агрегат олон. Нүхэд Лубсанов, Балданов, Доржиев, Батуев гэгшэдэй агрегадууд тэдэнэй тоодо орохоор.

Колхозой эрхим механизатор нүхэр Бадмаевай комбайнда иигэжэ бэшээтэй: «комбайнер Бадмаев хуряалгын үедэ 500 га таряа хуряаха уялга абанхай». Хажуудань хоёр бишыхан одон зураатай байба.

— 100 гектар таряа хуряахада нэгэ одон зурагдадаг юм,—гэжэ парткомой секретарь манда ойлгуулба.

Таряа хуряалгада үдэр, һүнигүй ажаллажа байгшадай культурна эрилтые хангаха тон шухала гээшэ. Энээндэ колхозой правлени, партком анхаралаа хандуулна. Полевой станай дэргэдэхи улаан булан һайнаар түхеэрэгдэнхэй. Тэндэ сүлөөтэй сагтаа орожо, шэнэ газетэ, журнал уншаха, шатар, доминогоор наадаха арга бии. Бишыхан шкаф соо нүүдэл библиотекын номууд табяатай. Тэдэнь удаан болонгүй һэлгэгдэжэ байдаг.

* * *

Зэдын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз таряа хуряалгаар юрэнхы дээрээ ехэхэн гээгдэлдэ ороод байна. 5 мянга шахуу гектар таряалангай гурбанай хоёр хубинь лэ мүнөө хуряагданхай. Үлөөшыень октябриин 6 болотор хуряажа дүүргэхэ түсэбтэй.

А. Бадаев.

1959 оной СЕНТЯБРИИН 28-да МОСКВАГАЙ АЖАЛШАДАЙ МИТИНГ ДЭЭ[Р]

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Вашингтон Москва хоёрой хоорондо тогтонгүй ниидэжэ ерэһэн самолёдһоо һаб һаяхан буугаад байнабди. **(Альга ташалга болоно).** Холбоото Штадуудай президент Дуайт Эйзенхауэрай уряалаар Америкын Холбоото Штадуудта ошоод, хараһан үзэһэн юумэ тухай һанал бодолоо таатадтаяа хубаалдахын, ябаһан ябадалайнгаа үрэ дүн тухай хөөрэхын тула, хүндэтэ москвагайхид, таанадайнгаа суглаанда сэхэ ерэбэбди.

Уласхоорондын байдалай, манай хоёр ехэ гүрэнэй—Советскэ Союзай ба Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаанай үнинһөө хойшо түгшүүрилтэй шанга байһые анхаралдаа абажа, тэрэ уряаень хүлеэн абаа һэмди. Иимэ түгшүүрилтэй байдалые саашадань үлээбэл, манай арадуудта, бүхы дэлхэйн арадуудта хүндэ хүшэр хойшолонгуудтай элдэб гэнтын ушарал тохёолдуулжа магад байдалые хубилгангүй орхихо гэһэн удхатай болохо байгаа. Тиимэһээ «хүйтэн дайе» болюулхын, уласхоорондын байдалда тохёолдоһон түгшүүрилые усадхахын, оршон байдалые заһаруулжа, гүрэнүүдэй хоорондо бараг һайн харилсаа тогтоохын тула ямар нэгэн оролдолго гаргаха шухала болоо гэжэ хэдэ хэдэн оронуудай холо бодолтой гүрэнэй ажал-ябуулагшад ойлгоһон байна. Тиигээд байбал, арадууд өөһэдынгөө хуби заяанһаа айнгүй ажаһууха, ерээдүй тээшээ найдамтайгаар хараха аргатай болохо бэлэй.

XX зуун жэл—хүнэй ухаан бодолой, бэлиг шадабарини айхабтар ехээр һалбаран бадарһан зуун жэл мүн. Хүн түрэлтэнэй хэдэн зуун жэлдэ һанаандаа шэбшэһэн, бүтэхэгүй хогоосон үльгэр домог шэнгеэр хэлсэдэг байһан юумэнь мүнөө хүнүүдэй гараар бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байнхай. Теэд байгаалиин нюусые ойлгон мэдэрһэн, түгэлдэр ехэ хүсыень эрхэ мэдэлдээ оруулһан хүнэй ухаан бодолой һалбаржа байхада, хүнүүдэй хоорондоо ан арьяатан шэнгеэр хандадаг байһан эртэ урда сагай харилсаае үлээжэ болохо аал?

Үни холо сагтахи тиимэ харилсаануудые тайлбарилхадаа, хүниие хүгжэлтын түрүүшын шатада малһаа илгаруулхаар бэшэ шахуу байгаа юм гэжэ хэлэхэдэ болохо байһан һаань, харин мүнөө хүнэй эрдэм ухаанай хэзээдэшье үзэгдөөгүй ехээр хүгжөөд, байгаалиин хүсые дура хүсэлдөө улам улам ехээр оруулжа, обществодоо ашаг туһа хүргэхыень баадхажа байһан сагта—эртэ балар сагай хүнүүдэй харилсаа үлээлгые юугээршье зүбтүүлжэ шадагдахагүй гээшэ.

Мүнөө сагнай агууехэ суртал бодолнуудай дэлгэрүүлэгдэхэ саг, амгалан тайбан, хүгжэлтэ дэбжэлтэ түгэс байдалай мандаха саг боложо шадаха, болохо ёһотойшье байна. **(Үни, удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Советскэ правительство энэ ушарые үнинһөө хойшо мэдэрэнхэй юм. Тиимэл ушарһаа, уласхоорондын шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо зүбшэн хэлсэхын тула правительствонуудай толгойлогшонорой уулзалга эмхидхэе гэжэ агууехэ гүрэнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ дурадхаһан байнабди. Тиимэ дурадхалнуудые оруулхадаа, хүнэй ухаан бодолдо этигэһэн байгаабди. Политическэ элдэб үзэл бодол баримталдаг хүнүүдэй, социальна ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд ухаансараар хандаад байбал, бүхы хүн түрэлтэнэй һанаа сэдьхэл зобоожо байһан асуудалнуудые эб найрамдал батадхалгын ашаа туһада зүбөөр шиидхэхын тула үгэеэ ойлголсохо гэжэ этигэһэн байгаабди. Техникын айхабтар ехээр хүгжэһэн мүнөө сагта, социальна ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй бии байхада, амгалан ёһоор зэргэ оршохоһоо ондоогоор уласхоорондын асуудалнууд амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ шадагдахагүй. Ондоо арга зам байхагүй. Амгалан ёһоор зэргэ оршон байха гээшые ойлгоногүйбди гэжэ, тэрээнһээ түбэгшээдэг хүнүүд «хүйтэн дайнай» дэбэрэлгэдэ зорюута гү, али зорюута бэшээршье туһа хүргэнэ. Бидэнэй хамаараагүй һаа, усадхаагүй һаа, тэрэ дайн заатагүй һүжэрхэ байха. Иимэ ябадал туйлдаа хүрэтэр дэбэргэгдээ һаа, дэлхэйн дай үүсхэхээр гал дүлэ ямаршье сагта шатаажа болохо бшуу. Тиимэ дайнай болоо һаань, олон юумэн хосорхо байха. Хүн зониие олоор хюдаха атомна, водородно бомбо, дэлхэйн ямаршье хубида ядерна зэбсэг хүргэжэ шадаха, болото дээрээ барижа тогтоохын аргагүй дээгүүр ниидэдэг ракетэ мэтын дэгдээгдэжэ эхилшоо һаань, амгалан ёһоор зэргэ оршолго тухай зүбшэн хэлсэхын аргагүй болохо байха. Энээниие анхаралда абаагүй һаа, аюулай тохёолдоходо страус шубуунай толгойгоо нюудаг шэнгеэр нюдөө аняад, шэхээ бүглөөд байха гэһэнтэй адли болохол. Хэрбээ бидэнэр тиимэ страус шубууе һажаажа, элһэн худар толгойгоо бухаха болоо һаамнай, ажабайдалда тохёолдоһон аюул зайсуулжа шадахагүй толгойн байһанай хэрэг юуб гэжэ асуумаар болохол. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно.)**

Бидэнэр ухаан бодолоо гүйлгэхэ, ухаан бодолдо этигэхэ, дайн сэрэгэй аюулые зайсуулхын тулада хүн зоной хамтын оролдолго гаргуулха, элдэб оронуудай гүрэнэй ажал-ябуулагшадтай үгэеэ ойлголсохо арга боломжын бии байһанда этигэхэ ёһотойбди. «Хүйтэн дайе» үргэлжэлүүлхэ гэжэ үсэрэлдэн оролдогшодтой тэмсэхын тула дура хүсэл, эрэлхэг зориг гаргаха хэрэгтэй. «Хүйтэн дайнай» харгые хааха, харшаар хандалсадаг ябадал усадхаха; уласхоорондын харилсаануудые гуримшуулха хэрэгтэй.

Мүнөө сагай уласхоорондын байдалые сэгнэлгэдэ Америкын Холбоото Штадуудай президент Дуайт Эйзенхауэр гүрэн түрын сэсэн ухаатайгаар хандан, эрэлхэг зориг, дура хүсэл гаргаа гэжэ энэ ехэ трибунаһаа москвагайхидай урда, бүхы арад зонойнгоо урда, правительствын, партиин урда хэлэхэ ёһотой байнаб. **(Нэрьемэ альга ташалга болоно).** Холбоото Штадуудай хэды орёо байдалтай байбашье, өөрынгөө арадай ехэ этигэл найдабарида хүртэнги энэ хүн манай оронуудай правительствонуудай толгойлогшонорой хоорондо харилсан айлшалалсаха тухай дурадхал оруулаа юм. Эб найрамдалай хэрэг бэхижүүлхэ ябадалда зорюулагдаһан энэ шухала үүсхэлые үндэрөөр сэгнэнэбди. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).** Иимэ алхам хэхэдэмни һайшаан угтаха байха гэжэ лаб найдаһан байгаа. Юундэб гэхэдэ, энэ асуудалаар президент Эйзенхауэртэ, мүн правительствонуудай ондоошье толгойлогшонорто бидэнэр нэгэнтэ бэшэ хандаһан байгаабди. США-гэй президент энэ талаар зүб лэ бодоһон байгаа. **(Альга ташалга болоно).**

Харилсан айлшалалсаха гэжэ президент Эйзенхауэртай хэлсэһэнэйнгээ зарим хубиие дүүргэбэбди гэжэ ханангяар элидхэхэ байнаб, хүндэтэ нүхэдүүд. Президентын уряалай үндэһөөр Америкын Холбоото Штадууд соогуур ябажа үзэһэн, элдэб шухала уулзалга, хөөрэлдөөнүүдые хэһэн байнабди.

Тэндэ ябахадаа хараһан үзэһэн юумэн тухай һанал бодолоо таанадтай хубаалдаха, аяншалгынгаа үрэ дүн тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэй байнаб. Болоһон юумэн тухай бултыень хөөрэбэл, дээрэ байха ха гэжэ һананаб. Үнэн сэхээр хөөрэбэл, оронуудаймнай арадуудай хоорондохи харилсаае бэхижүүлгэдэ туһатай байхань лабтай. **(Альга ташалга болоно).** Америкын зарим городуудта ябаһанай, олохон американецуудтай уулзаһан, хөөрэлдэһэнэймнай һүүлээр, арсалдаатай асуудал гарахаяа болишоо гэжэ хэлээ һаамни,— буруу болохо байгаа. Хэлэһэн лэ юумэмни хэрэг болон бүтэхэ гээд политическэ һохорлиг хүн лэ тооложо магад.

Иимэ шухала асуудалнуудые шиидхэхын тулада нэгэ айлшалалга, нэгэ аяншалга бага байна. Энээнэй тулада ехэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Үгэеэ хүсэд ойлголсохын тулада, ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй хоорондоо амгалан ёһоор зэргэ оршон байха, дотоодынгоо хэрэгүүдтэ хамаархангүй арадуудай аюулгүй байдал хангаха гэдэг—манай партиин урда, манай арадай урда, манай Совет гүрэнэй урда ходо табигдадаг уг зорилго бэелүүлхын тулада үшөөл олохон уулзалга хэхэ хэрэгтэй болохо байха.

Америкын Холбоото Штадуудай газар дээрэ анхан гарахадамнай ямар байһан тухайдань хөөрэхые хүсэнэб.

Элдэб бодол түрэһэн байгааб гэжэ сэхэ рууһь хэлэһүүб. Иимэ ушар юун дээрэһээ болооб гэхэдэ; харилсан айлшалалга эмхидхэгдэхэнь гэһэн түрүүшын мэдээсэлэй тунхаглагдамсаар США-гэй хэблэлэй олохон органууд, зарим ажал-ябуулагшад США-да минии ошолгые буруушаан номнюжо эхилһэн юм. США-дахи температурын Москвагайхиһаа нилээд халуун байгаашье һаань, тэдэнэр намайе дулаасуулхаар бэшэ оршон байдал тохёолдуулһан байгаа. Тэдэнэр намайе хүйтөөр угтаха хүсэлэлтэй байһан юм. Минии эрэлгэтэй дашарамдуулан вице-президент Никсонэй хэлэһэн үгые Москваһаа Вашингтон ошохоёо ниидэжэ ябахадаа уншаад, ехээр гайхаһан байгааб. Ехэ дайшалхы эрмэлзэлгэтэй гэжэ яашье һанахаар бэшэ хүнүүдтэ хандажа хэлэһэн байгаа юм. Тэдэнь шүдэ аргалдаг эмшэдэй ассоциаци байба **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Господин Никсон арайшье арга болохоор бэшэ үгэ хэлэжэрхёо. **(Зал соо энеэдэн болоно).** Шүдэнэй үбшэн дээрэ хүйтэ нэмээһэн байгаал даа. Харилсаамнай үнэхөөрөө һайжаршана аа гү; «хүйтэн дайн» үнэхөөрөө болишоно аа гү гэжэ айһан шэнги болоо һэн. Юунэй тулада тиигэһыень ойлгоногүйб.

Москва. **Москва.** Америкын Холбоото Штадуудта аяншалаад бусажа ерэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевые угталгада зорюулагдан, Спортын ордон соо ниислэлэй ажалшадай митинг болоо. **Зураг дээрэ:** зал соо митингын боложо байхада, Н. С. Хрущев үгэ хэлэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Гэхэ зуура, Вашингтон ниидэжэ ошоходомнай, манай агуухэ орондо, манай агуухэ арадта зохихоор бидэниие угтаа һэн. **(Нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).** Иимэ тушаал зэргэтэнэй уулзалгын эмхидхэгдэхэдэ шухала бүхы юумые президент Эйзенхауэр хээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй байна. **(Альга ташалга болоно).** США-гэй ниислэл хотодо бидэниие ямараар угтааб, президент ямар үгэ хэлээб гэжэ газетэнүүдһээ уншаһан байгаа ёһотойт. Урин дулаан угталтын болоһон тухайда дабтажа хэлэхэгүйб.

Вашингтон ошоһоноймнай һүүлээр уданшьегүй Сагаан байшан соо президенттэй уулзаа һэмди. Энэ уулзалгада вице-президент г-н Никсон, гүрэнэй секретарь г-н Гертер гэгшэд байлсаа. Би сэхэ рууһь табижархидаг, залан зантайшаг хүнби, теэд энэ ушар дипломатиин талаар арай таарахагүй байһаншье байжа магад. Минии ерэхын урдахана вице-президентын тиимэ үгэ хэлэһэнэй хэрэг юу байгааб гэжэ анха түрүүшынгээ хөөрэлдөөнэй үеэ асуугаа һэм. Доогуурша тушаал зэргэтэй хүнүүдэй хэлэһэн харша үгэнүүд, статьянууд тухай хэлэнэгүйб.

Никсонэй тэрэ үгыень уншаагүйлби гэжэ президент хэлээ һэн. Тиихэдэнь би тэрэ үгые уншаһанайшье хэрэггүй, юундэб гэхэдэ, үнгэрһэн хэрэг ха юм даа гэжэ хэлээ һэм. **(Альга ташалга болоно).**

Энэ хадаа далайн саанахи айлшаниие угталгада ямараар бэлэдхэһыень зарим тэды харуулжа боломоор нэгэ ушар болоно. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Хоёрдохинь иимэ байгаа. Таанад, москвагайхид, таанадһаа гадна бүхы совет хүнүүд—ородууд, украинецууд, белоруссууд, узбегүүд, грузинууд, казагууд, армянинууд— бүхы арадууд айлшадаа ходол ёһотой һайнаар угтадаг ха юмта. Ямаршье орониие түлөөлһэн, политикын талаар ямаршье хараа бодол баримталдаг айлшанай ерэхэдэ,—нэгэнтэ манайл айлшан байгаа хадань, стол дээрэ эрхим хүндэеэ табижа, газаа, досоо талаараашье хүндэлдэгбди. **(Альга ташалга болоно).** Харин тэндэ, Холбоото Штадуудта, түрүүшын үдэр намда иимэ ушар тохёолдоо һэн. Президенттэй хамта ябахадамнай, угаа олон зон зогсожо байгаад, заримадынь гараа үргэнэ, даллана, тиихынгээ дашарамда—электрын тоогто дайраглаһан юумэдэл гэнтэ гараа гэдэргэ татаадхихыень хараа һэм. **(Зал соо энеэдэн болоно).**

Юун болоһыень түрүүшээр ойлгожо ядаад байгааб. Манай ябааша харгын хоёр захаар зубшаад байһан хүнүүдэй нюур шарайе анхаралтайгаар шэртэн харабаб. Толгойгоо үлэ мэдэг дохижо амаршалһанай тэмдэг мэдүүлхэдэмни, олохон хүнүүд намда баһал тиигэжэ харюусаба. Теэд ямар ушартай байгаа гээшэб?

Президенттэй хамта Сагаан байшан тээшэ ошохоһоомнай 10 минута урид манай ябаха маршрудаар плакат дэлгэһэн нэгэ автомашина үн[гэрөө], [с]айнинаа һайнаар, зохидоор угтая, зүгөөр альга ташажа, амаршалжа болохогүй гэжэ тэрэ плакат дээрэнь бэшээтэй байгаа юм ха гээд, намда хожомынь хэлээ һэн. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

США соогуур ябахадамни намайе үдэшэжэ ябалсаһан, президентын түлөөлэгшэ г-н Лоджһоо—нээрээ тиигээ гээшэ гү? гэжэ хожомынь асуугаа һэм. Тиимэ плакадтай машина үнэхөөрөө ябаһан байгаа гэжэ намда тайлбарилаа һэн. Теэд тэрэ машинын хэндэ хабаатай байһаниинь мэдэгдээгүй юм ха. **(Зал соо энеэдэн болоно).** Тэрэ машина полициин сахюулые дабажа гараһан байшоо. Тусхай тушаалтай хүнүүдэй намда тиигэжэ тайлбарилхадань, намайе иимэ һайнаар харууһалжа ябаһан полицинхид тиимэ плакадтай машиные обёороогүй байһаниинь гайхалтай гэжэ тэдээндэ хэлээ һэм. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Эдэ бүхы ушарые президент мэдээгүй байгаа бээз гэжэ, энэ бүхы юумэн президентын дура хүсэлһөө гадуур, мүн бидэниие угтаха хэрэг эмхидхэһэн бусад хүнүүдэйшье дура хүсэлһөө гадуур хэгдэһэн байгаал ха гэжэ этигэнэб. Гэбэшье үгэгүйгөөр дуун болодоггүй гэжэ хэлсэдэг ха юм даа.

Америкын газар дээгүүр ябажа эхилхэһээм хойшо намайе ехэ нариинаар харууһалаад, жиирэй американецуудтай харилсаха ямаршье арга үгөөгүй. Тэрэ харуулынь гэртээ һууха хиналта шэнги болоһон байна. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Намайе бүтүү машина соо һуулгаад шэрэжэ эхилээ һэн, бидэниие угтаһан хүнүүдые машинын сонхоор лэ хараха аргатай байгааб. Тиигэбэшье хүнүүд намайе харагүй мүртөө амаршалдаг лэ байгаа.

Американ арад намда өөртэм, дуратай байһандаа гү, али манай коммунистическэ суртал бодолдо дуратай байһандаа тиимэ хани ёһоной мэдэрэлтэйгээр хандаа гэжэ һанахагүй байнаб. Американецууд бидэниие тиигэжэ амаршалхадаа, мүн баһа бидэн шэнгеэр эб найрамдалай түлөө, манай арадуудай хоорондоо хани барисаатай байхын түлөө тэмсэхэ гэһэн хараа бодолоо мэдүүлээ. **(Нэрьемэ альга ташалга болоно).**

Американецуудтай хэһэн бүхы уулзалганууд тухайдаа дэлгэрэнгыгээр хэлэхэгүйб, тэдээн тухай газетэнүүдэй мэдээсэлнүүдһээ мэдэһэн байхат. Бидэнэр Вашингтондо, һүүлээрнь Нью-Йоркдо ошоо һэмди, тэндэ Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин трубинада гаража, буу зэбсэгүүдые бүрин түгэс, бүгэдэниитээрээ хуряаха түсэбые Советскэ правительствын үмэнэһөө дурадхаха золдо хүртэһэн байнаб. **(Нэрьемэ альга ташалга болоно).**

Нью-Йоркһоо США-гэй баруун эрье тээшэ — Лос-Анжелос, Сан-Франциско, тэндэһээ Айова штат, мүн Пенсильваниин промышленна ехэ түб газар болохо Питтсбург хото ошообди. Тиигэһэнэйнгээ һүүлээр Вашингтон бусажа ерээбди. Энэмнай горьтойхон аяншалга байгаа. Холбоото Штадуудай элдэб районуудые хаража, элдэб хараа бодолтой хүнүүдээр уулзаабди. Олохон һайн уулзалганууд, үнэн сэхэ хөөрэлдөөнүүд болоһон байна. Мүн ондоошье шэнжэтэй уулзалганууд болоһон байха.

Нэгэл янзын асуудалнуудай дабтагдажа байһаниинь манай аяншалгын түрүүшын хахадта элирээ һэн. «Капиталистнуудые хүдөөлүүлхэбди» гэжэ хэзээ нэгэтэ хэлэһэн байгааш гээд, ораторнууд баталан хэлэдэг байба. Феодализмын орондо капитализмын бии болоһондол адляар өөрынгөө үе сагые баража һалахаяа байһан ниитын энэ ёһо гуримай оронлдо социализм зайлашагүй ерэхэ байха гэһэн удхатайгаар «капитализмые хүдөөлүүлхэбди» гэжэ үнэхөөрөө хэлэһэн байхаб гэжэ түрүүшээр ехэл тэсэмгэйгээр тайлбарилдаг байбаб. Нэгэл асуудалаа һалан һандангүй дабтадаг хүнүүд тайлбари абахаяа тиигээ бэшэ гэжэ хожомынь эли болоо һэн. Ушар удхыень тон баларaар ойлгодог хүнүүдые коммунизмаар айлгаха гэһэн уг зорилготой байшоо.

Бусад мэрнүүдһээ муушье бэшэ, зүгөөр дипломати багатайшаг байжа магад, Лос-Анжелос городой мэр тэндэ болоһон угтамжануудай нэгэн дээрэ баһал үнөөхил удхатай юумэ хэлэжэ эхилээ. Тиихэдэнь, би энээн тушаа өөрынгөө һанамжа хэлэхэ баатай болоһон байгааб.

Город бүхэндэ, суглаан бүхэн дээрэ намда аягүй юумэ хэхые хүсэнэ гээшэ гүт?— гэжэ би мэдүүлээб. Хэрбээ намайе ингэжэ угтаха болоо һаатнай, теэд яахабдаа, «бусадай воротаһаа годирхоншье баргтай» гэжэ ородой оньһон үгэдэ хэлэгдэдэг юм. **(Альга ташалга болоно).** Хэрбээ хэлсээ хэхээр болоогүй һаатнай, хэрбээ «хүйтэн дайе» усадхаха шухала байһан тухай үшөө ойлгоогүй һаатнай, тэрэ дайн үгы болошуужан гэжэ айха, тэрээниие үргэлжэлүүлхэ гэжэ хүсэхэ байгаа һаатнай, бидэншье ехээр хашагдахагүйбди, тэсэхэл байхабди. Манда тэсэбэришье, сэсэн ухааншье бии байха. Манай орон доторхи хэрэг ушар һайнаар бүтэжэ байнхай. Манай арад ухаан бодолоошье, хүсэ шадалаашье, дура зоригоошье нэгэнтэ бэшэ харуулһан, бэрхэшээлые дабажа шадаха байһанаа, Эхэ оронойнгоо түлөө, амгалан байдалай түлөө тулалдажа шадаха байһанаа харуулһан байха. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).** Эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдэй бидэниие жадаар хадхаад туршаха гэжэ һэдээ һаань, манай арад зон зохихо харюу үгэжэ шадахал байха,—гэжэ мэдүүлээб. **(Альга ташалга болоно).**

Тиигээд дипломатическа хөөрэлдөө хэхэ баатай болоо һэм. Энэ хэрэгэй хэрбээ заһаруулагдахагүй һаань, саашадаа аяншалгаяа үргэлжэлүүлхын аргагүй болохо гэжэ һананаб. Вашингтон бусаад, тэндэһээ Москвагаа мордохо ушартай болоноб гэжэ президентын түлөөлэгшэ, намайе үдэшэжэ ябалсаһан г-н Лодждо хэлэхыень гадаадын хэрэгүүдэй министр нүхэр Громыкые гуйһан байгааб.

Энэ ушар нүлөөлһэн байжа болоо ха. Программынгаа ёһоор Сан-Франциско ба бусад городуудта ошохыетнай шухалада тооложоб, нютагай засагаархид хэмжээ абаха байха, саашадаа тиимэ ушар дабтагдахагүй гэжэ г-н Лодж Громыкоор намда дамжуулаа һэн.

Нүхэр Громыкоор дамжуулһан тиимэ хөөрэлдөөн һүни болоһон юм, үглөөгүүр һэрихэдэмни, нээрээшье хамаг юумэ хубилһан байгаа гэжэ хэлэхэ ёһотой болоноб. Бидэнэй Лос-Анжелосһоо Сан-Франциско ошоходо, жэшээлэн хэлэбэл, «гараймни гэнжэ» намһаа һалгаагдаад, бишье вагонһоо гараха, хүнүүдтэй уулзаха арга боломжотой болоо һэм. **(Альга ташалга болоно).** Хүнүүд минии гарые баридаг, бишье тэдэнэй гар баһал баридаг байбаб. Тэдэнэр альгаа ташалдан, энеэбхилэлдэдэг байба, таанар москвагайхидтал адляар энеэбхилдэг айлшадые угтахадаа баясан, һайнаар угтагдаһан айлшадай зохидшоон хүхихөөр байхын тула шухала бүхы юумэ хэдэг байба. **(Альга ташалга болоно).**

Бидэнэй Сан-Франциско ерэхэдэ, наранай арюун тунгалаг гэрэл шаража, манайхидал адли, гоё һайхан зунай үдэр болонхой байга[а] гайхамшаг городой уларил[ал] ондоо байжа, наранай элш[эн] ниие дулаасуулаа. Гэхэ зуур[а] зүрхэнэй, зохид уулзалга б[ол] бүришье дулаан байгаа. **(Ал[ьга та]шалга болобо).**

Сан-Франциско городой м[эр] Кристоферто, Калифорни[ин] губернатор г-н Браунда, Сан-[Франци]скын хүн зондо, манай [айлшалалгые], арадуудаймнай хоо[рондохи] эб найрамдалай, хани барис[аа], бүхы оронуудай арадуудай [хоорон]дын амгалан тайбан, хани [барил]саата байдалай туһада х[эрэг] айлшалалгые зүбөөр ойлгож[о] наар хандаһан бүхы хү[нүүдтэ] имагта ехэ баяр баясхалан[гаа хүргэ]нэбди. **(Альга ташалга боло[но]).**

Эндэхи эгээлэй хүнүүдтэй [уулза]ха, хөөрэлдэхэ бүхы арга б[ол]... бидэндэ олгогдоһон байна. ... тиигэжэ уулзаха, хөөрэлдэх[э] бидэндэ байгаагүй, гэбэшье айлшалха болзоройн багаха[н] һан дээрэһээ иимэ ушар бол[о]шэ ааб даа. Эндэхи засага[й] зохидгүй забдалга гаргана гэһэн һэжэг түрэхээсэ болёо[ж]жэ хэлэсэбди. Энэ ехэ, һайха[н] дой хүн зонтой һайн харилсаа[н]дары бэелһэн байгаа.

Портын хүдэлмэришэдтэй [уул]залга тухай онсолон тэм[дэг]хые хүсэгдэнэ. Номгон далай[н] шадархи ашаа тээгшэдэй про[ф]зай ударидагша г-н Бриджес тээгшэдтэ ерэжэ, хөөрэлдыт намайе, минии нүхэдые [урижа] байгаа. Тэндэ үнэн зүрхэнэй [уулза]жа болоо. Ашаа тээгшэдэй, эгээлэй үнэн сэхэ хүнүүдэй ороод байхадаа, совет хүдэл[мэри]шэдэй дунда ороод байһандал [байгаа]. **(Альга ташалга болоно).** дээндэ совет хүдэлмэришэдэй нэһөө амаршалга хүргэхэдэм[ни] баяртайгаар угтаад, совет хүд[элмэ]ришэдтэ харюугай халуун [амар]шалга хүргыт гэжэ намайе [гуйһа]н. **(Нэрьемэ альга ташалга [боло]но).**

Тэрэшэлэн Сан-Францискда Сан-Хозе городтохи тоо тоо[лохо] машина бүтээдэг заводые ха[раха]наа һананаб. Заводой директо[р] Уотсон, алба хаагшад, хүдэл[мэри]шэд бидэниие баяртайгаар у[гтаа]. Ород хэлэн дээрэ хэлэжэ, бид[эниие] үйлэдбэриин орёо ажалтай [таниул]суулаа. Ород хэлэн дээрэ хэ[лэжэ] ойлгуулһаниинь, иимэ бэл[эдэ]хэһэниинь илангаяа һайшаа[лтай]. Завод, тэрэнэй конструкцинь, [үй]лэдбэриинь эмхидхэл бидэнии[е] һонирхуулаа.

Бидэнэртэ хөөрэжэ үгэдэг х[үнүү]дэй нэгэнэй украин хэлэнэй [аял]халтэйгөөр дуугардагыень ой[лгоод] би тэрээнһээ ингэжэ асуугааб.

— Танай нэрэтнай хэн бэ? ... **шэмээтэй болоно).**

Тэрэ намда ингэжэ харюусаб.

— Марченко.

Тиихэдэнь би ингэжэ хэлээб.

— Таниие амаршалнам. Та... тай гүт?

Тэрэ ингэжэ харюусаа:

— Абатай.

— Абадаа амар мэндэ хүр[гөөрэй].

Намайе тэрэ хүн амаршалаа. **(Зал соо шэмээтэй болоно).**

Теэд һайнаар хүндэлжэ аб... Сан-Францискда айлшалха болзорнай дүүрэхэ боложо, ... нэр самолёдоор Америкын ... город — Айова штадай Де... город ниидэжэ болообди. Айо[ва] Холбоото Штадуудай хүдөө аж[ахын] үйлэдбэриин гол шухала т[үб] зарай нэгэн юм.

Штадай губернатортай, гор[одой] мэртэй, тэрэшэлэн эзэд баяшуу[л] ниитын бүлэгүүдэй түлөөлэгшэ[д] халуунаар уулзаһанайнгаа һүү[лээр] бидэнэр городһоо гаража, ... дурладаг кукурузын талмай д[ээрэ] ошообди. **(Зал соо шэмээтэй, ... ташалга болоно).** Америкынхи[д] куруза ургуулжа шададаг б... гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Куку[руза] бүхыдөө квадрат аргаар т... данхай, талмайнь һайнаар рууһалагдана. Гэбэшье, кукур[уза] һайн мэдэдэг, минии хуушанай [нүхэ]нил Гарстын ажалда зарим [ду]тагдалнуудые би олооб. **(Эн[еэ]дэн, альга ташалган болоно).** курузын тарилга нүхэн соого[о] шэмэгөөр хэгдэһэн байгаа. Э[нээн] тухай би хани ёһоор тэрэнэй а[нха]ралые хандуулаа б.

Бидэнэр манай эзэн г-н Гар[ст] хүндые хүлеэн абаабди. Тэрэ б[ид]ниие фермернүүдтэй уулзуулжа [һо]нирхуулаа. Бидэнэр Чикагоһоо ...дэ ерэһэн Демократическа пар[тиин] элитэ ажал-ябуулагша Эдлай [Сти]венсонтой уулзажа, хани ё[һоор] үнэн сэхээр хөөрэлдэһэн байна.

Нэгэ иимэ ушар һанагдана. ... дэнэрэй университет ерэхэдэ за... хүнүүдэй нэгэн студентнүүдэй [га]зетые намда үгөө. Намда ойл[го]һанайнь ёһоор, тэндэнь ехэ ст[атья] толилогдожо, манай ерэхые [сту]дентнүүд һайшааһан байгаа. бэшье студентнүүд бидэниие һ... шаалтагүй, амаршалгын үгэгүй угтаха гэжэ тэрэ статья соонь [бэ]шэгдэһэн юм. Теэд бидэниие я[ма]раар угтааб? Энэ статья «бэшэ студентнүүд, ажабайдалда дур... эдэ залуу хүнүүд манай залуу...

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюур[та])

1959 оной СЕНТЯБРИИН 28-да МОСКВАГАЙ АЖАЛШАДАЙ МИТИНГ ДЭЭРЭ

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

(...үргэсхэл. Эхининь 2-дохи нюурта)

...баяр дүүрэн бидэнние угтаа. ...хашхарал гэжэ, альгаа та... өөһэдынгөө һаналые тодор... «Нүхэр Хрущев!». «Ники... болон бусад юрын халуун үгэ... дуулдаа һэн. (Зал соо шэмээ... альга ташалга болоно).

...мерикын промышленна томо ...үүдай нэгэн болохо металлург... болон машина бүтээгшэ... город—Питтсбург городой ажа... шадай бидэнние халуунаар уг... тухай би хэлэхэ ёһотойб. Тэ... бидэндэ ехэ дуратай байһа... бидэнние хүндэлжэ байһанаа ...лээ. Аэродромһоо маши... город ерэхэдэмнай намда нэгэ ...агүй болоо. Юуб гэхэдэ, би... Питтсбургда һүнинн 12 часта ...ди. Харанхы һүни байгаа. ...бидэнэй городто ороходомнай ...харгыемнай зубшан автома... ...нууд, хүнүүд уттажа байгаа. ...тэдэнэй баярлахые харааб, ...шалгын үгэнүүдые дуулааб. ...ттсбургда бидэнэр «Места» ...фирмын машина бүтээдэг за... ...ошообди. Энэ предприятитай ...ысуулхын тула, ажалайнь эрхэ ...алтай танилсаха арга боломжо ...дэ олгохын тула заводой ди... ...ехээр оролдоо гэжэ бидэнэр ...оо һэмди. Бидэнэр завод соо... ...ябажа, хүдэлмэрилэдтэй хөө... ...һэн байнабди. Нэгэ нимэ ...ые онсолон тэмдэглэхэ хүсэлэн... ...орохо зуурамнай бэеэ барин... ...бидэнэрые амаршалаа. Теэд ...лмэрилэдтэй дүтэ боложо та... ...аха бүримнай манай уулзалга ...һайжараа, хүдэлмэрилэд би... ...ние, Совет гүрэнэй, совет арадай ...элэгшэдые хүндэлжэ байһанаа ...нэр мэдүүлээ.

...иттсбургын тушаалта хүнүүд... интеллигенцитэй эндэхи уни... ...ситет соо уулзаһанаа тэрэшэлэн ...наб. Урдынхидаал адли эндэ ...боложо, тэндэ үгэнүүд хэлэг... Минии һанахада, манай оро... ...дай хоорондо хани ёһоной ха... ...саа байгуулгын шухала байһа... ...е бүри һайнаар ойлгоһоноороо ...хэлэгдэһэн үгэнүүд илгаатай ...ба.

...үнөө минии үгые шагнажа бай... ...аа, Хрущев хани ёһоной уул... ...ануунуд тухай хэлэхэ зуураа, ...да эсэргүү демонстрациин боло... ...ние нюужа байна гэжэ зарим нэ... ...һанажа болохо. Үгы, бидэндэ ...ргүү гү, али дурагүйгөөр хандаа... ...баримтануудые нюуха гэжэ би ...доногүйб. Үнэхөөрөөшье тиимэ ...римтануунуд байгаа. США соогуур ...хадам американска журна... ...стнууд намайе үдэшэлсээ юм, ...эн шэнги олон ондоо оронууд... ...ерэһэн хархис этэгээдүүд өөдэ... ...хэды плакадуудые шэрээд мүн ...городуудые зайжа ябаа һэн. ...рүүн, сухалтайшье хүнүүд бидэ... ...тэ харагдаа һэн.

...айн юумэнүүдэй олоншье һаань, ...юумэнүүдые мартажа болохо... Энэ хорхой, зүбөөр хэлэхэдэ, ...хай хорхой үшөө амиды, амиды ...һанаа саашадаа харуулжа бо... ...ло.

...Энээн тухай би юундэ хэлэнэ... ...б? Советскэ Союз США хоёрой ...орондохи харилсаае хүйтэн бол... ...хын тула гү? Үгы. Зүбыень мэдэ... ...ээ, гансахан һайн талыень хара... ...һаа гадна, нүгөө, хүшэгын саана... ...талые харахынтнай тула би ...эн тухай хэлэнэб. Хүшэгын саа... ...хи талые нюужа болохогүй. Би... ...дэ эсэргүү, түгшүүрилтэ байда... ...е һуладхааха хэрэгтэ эсэргүү, ...үйтэн дайе» үргэлжэлүүлхын тү... ...э ябуулга хэжэ байдаг хүсэнүүд ...мерикэдэ бии. Энээнние хараагүй ...а, эдэ хорото хүсэнүүдтэ эсэр... ...үгээр ябуулдаг тэмсэлээ һула... ...улһан удхатай болохо байна. ...нимэ бэшэ, тэдэнние элиишэлхэ, ...энние харуулха, тэдэнние хүнэй ...аһаар байтар ташуурдаха, тэ... ...ние шүдхэрнүүд шэнгеэр сково... ...ода дээрэ шараха хэрэгтэй. (Зал ...оо энеэлдээн, үни удаан альга та... ...шалга болоно). «Хүйтэн дайе үргэл... ...лүүлхэ гэжэ һанадаг хүнүүд ...ралажа байг лэ. Тэдэнние газар ...элхэйн жинрэй хүнүүд дэмжэхэгүй, ...энние ухаантай хүнүүд дэмжэ... ...гүй. (Альга ташалга болоно).

Америкын Холбоото Штадуудаар ...най аяншалга Питтсбургда ерэ... ...дэмнай дүүрээ.

Орон соогуурнь аяншалһан ту... ...ай хөөрэогоо дүүргэхэ зуураа, ма... ...ай хүрэһэн штадуудай губерна... ...рнуудта, городуудай мэрнүүдтэ, ...эд баяшуулай, интеллигенциин ...үлөөлэгшэдтэ, предприятинууд ...болон университедуудэй коллекти... ...удтэ, хүдэлмэрилэд болон фер... ...мернүүдтэ, нийтын организацинуу... ...ай бүхы түлөөлэгшэдтэ манай ...алуун зүрхэнэй амаршалга хүргэ... ...е би хүсэнэб. Тусхайлбал, Нью-...Йорк городой мэр г-н Вагнерай, Сан-Франциско городой мэр г-н ...ристоферэй, Питтсбург городой ...мэр г-н Галлахерай, Пенсильвани ...штадай губернатор Дэвид Лоурен... ...ын, Питтсбургын университедэй ...ректор г-н Литчфилдын, Айова шта... ...ай университедэй ректор Эдвард ...илтоной, ээзэд баяшуулай түлөөлэг... ...эд Эрик Джонстоной, Роберт ...аулингын, Сайрус Итоной, Томас Уотсоной, Фрэнк Местагай, Расвел Гарстын болон бусадай хэһэн ехэ ажалые би тэмдэглэхэ байнаб. **(Альга ташалга болоно).**

Олон тоото бэлэгүүдые барилга—манай оронние, тэрэнэй агуу хэ арадые хүндэлжэ байһанайнь айхамшагта гэршэ болоо. Нью-Йорк, Питтсбург городуудай мэрнүүд хүндын ёһоной бэлэг болгон Нью-Йоркын медаль, Питтсбургын һүлдэ түлхюур бэлэглээ.

Һүүлээрнь би ингэжэ хэлээб: этигэжэ, найдажа байна гэһэн һаналтайгаар энэ түлхюурые абанаб. Таанад һанаагаа бү зобогты, энэ түлхюур ээзэнэйнь зүбшөөлгүйгөөр хэзээдэшье хэрэглэгдэхэгүй гэжэ би таанадта үгээ үгэнэб. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).** Кукуруза ургуулгые оньһожоруулха тухай кинофильм «Интернейшнл харвестер» компани бэлэглээ, президент Эйзенхауэр өөрынгөө хубиин фермэһээ үүлтэртэ тугал, адмирал Страус — буруу буха тугал хоёрые, фермер Кулидж — үүлтэртэ эрэ гахай бэлэглээ. Мүн бусад олон бэлэгүүд барюулагдаһан байна. Тэдэнэйнь түлөө бидэнэр амаршалнабди. **(Альга ташалга болоно).**

Америкын хэблэл, радио болон телевидени Холбоото Штадуудаар манай айлшалгые үргэнөөр, гол түлэб зүбөөр, бодотоор харуулаа. Гэбэшье зарим журналистнууд бидэндэ дурагүй, харша үгэнүүдые тарааһан байна. Теэд тэдэнэр Америкын хэблэлдэ ямаршье нүлөө үзүүлээгүй.

США соогуур аяншалхадамнай намайе, минии нүхэдые президентын өөрынь түлөөлэгшэ г-н Лодж, госдепартаментын протокольно таһагай начальник г-н Бьюкенен, США-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд г-н Томпсон һамгадтаяа, мүн бусад тусхайта нюурнууд үдэшөө. Тэдээндэ, илангаяа г-н Лодждо һайнние хүсэхэ ёһотойб. Тэрэ хадаа манай аяншалгада хэрэгтэй эрхэ байдал байгуулхын түлөө ехээр оролдоо, Америкын Холбоото Штадуудай агууехэ арадай ажабайдалтай бидэнние танилсуулхые хүсөө. **(Альга ташалга болоно).**

Г-н Лодждо би ингэжэ шоглон хэлээб: хүн зоной байдаггүй ольторог дээрэ намайе, хүдэлмэрилэн ангиин, Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин түлөөлэгшые, мүн тэрэнние, капиталистическэ дэлхэйн түлөөлэгшые, хуби заяанаймнай хаяжархёо һаань, бидэнэр хэлээ ойлголсожо, энэ ольторог дээрэ амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха аргатай байхамнай магадгүй ха. **(Зал соо шэмээтэй, үни удаан альга ташалга болоно).** Теэд ондо ондоо социальна байгууламжатай гүрэнүүд юундэ зэргэ оршон ажаһууха аргагүйб? Манай гүрэнүүд ольторог дээрэ байһан шэнгил: холбоо байгуулгын мүнөө үеын зэбсэгүүд түбинүүдые дүтэ болгоо ха юм. Манай газар дэлхэй үнэхөөрөөшье багахан ольторог шэнгеэр мүнөө харагдана. Энээнние бидэнэр мэдэрхэ ёһотойбди. Зэргэ оршон ажаһууха хэрэг шухала гэжэ мэдэрээд, эб найрамдалда дуратай политика ябуулха, эбтэйгээр ажаһууха, буу зэбсэгээр занахагүй, харин тэрэнние үгы болгохо хэрэгтэй. **(Альга ташалга болоно).**

Нүхэдүүд! Сентябриин 25-да бидэнэр Сагаан байшан соо США-гэй президенттэй дахин уулзаад, тэрээнтэй суг хамта вертолёдоор Кэмп Дэвид гэжэ нэрэтэй городһоо холо оршодог тэрэнэй байрадань ниидэжэ ошообди. Бидэнэр тэндэ сентябриин 25-да, 26-да, 27-до байгаабди. Бидэнэр нюусагүй, хани ёһоор хөөрэлдэжэ, уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудаар өөһэдынгөө правительствонуудай баримталдаг хараа шугам тухай хэлсээбди, тэрэшэлэн советско-американска харилсаануудые һайжаруулха асуудалаар хөөрэлдэһэн байнабди. Эдэ хөөрэлдөөн, уулзалгануудта США-гэй гүрэнэй секретарь г-н Гертер, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр нүхэр Громыко болон намайе үдэшэлсэжэ ябаһан бусад нүхэд хабаадалсажа, ашатай туһатай хүдэлмэри хэһэн байна.

США-гэй президенттэй манай хэһэн хөөрэлдөөнэй гол шухала аша үрэнь мүнөөдэр хэблэлдэ толилогдоһон коммюнике соо эли тодоор харуулагданхай. Энэ документые эб найрамдал бэхижүүлхые хүсэдэг бүхы хүнүүдэй ехэ һайшаалтайгаар угтан абаха байһандань һэжэглэл байхагүй. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Гэбэшье, олон жэл соо сугларһан «хүйтэн дайнай» бүхы хаалта боолтонуудые нэгэ һуудалдаа президент бидэ хоёрой үгы хэжэ шадахагүй байһыемнай хараада абаха хэрэгтэй. Энэ бог шоройе хамажа хаяхын тулада, гансашье хаяха бэшэ, мүн хии тооһон болоторнь үгы хэхын тулада саг хэрэгтэй ха юм. Бидэнэрые бэе бэеһээмнай холодуулдаг зарим зүйлнүүд үшөөл даншье һаа шэнэ зандаа байна бшуу. Зарим ажал-ябуулагшадта урдань баримталжа байһан хараа шугамһаа, хуушанайнгаа һанал бодолһоо, найруулан хэлэдэг хуушанайнгаа үгэһөө арсахань зарим ушарта бэрхэтэй байдаг гээшэ.

Хүндэтэ нүхэдүүд, тодорхой асуудалнуудые США-гэй президенттэй зүбшэн хэлсээд, хөөрэлдөөд байхадаа, би үнэн зүрхэнһөө таанадта ингэжэ хэлэхэ байнаб. Тэрэ хадаа «хүйтэн дайнай» байдал усадхахые, манай оронуудай хоорондо һайн харилсаа байгуулхые, бүхы оронуудай хоорондохи харилсаануудые һайжаруулгада туһалхые үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ гэжэ би һанадаг болоһон байнаб. **(Нэрьемэ альга ташалга болоно).** Мүнөө үедэ эб найрамдал арсашагүй шухала. Тэрэ хадаа имагтал хоёр гү, али гурбан гүрэнэй хүсэлэл оролдолгоор туйлагдажа шадагдахагүй. Тиимэһээ эб найрамдалай түлөө тэмсэхэдээ бүхы арадуудай, бүхы гүрэнүүдэй хабаадалсахаар лэ тэмсэхэ шухала.

Бидэнэр буу зэбсэг хуряаха асуудалаар США-гэй президенттэй һаналаа мэдэлсэһэн байнабди. Манай дурадхалые Холбоото Штадуудай правительство шэнжэлэн үзэжэ байна, США хадаа бидэндэл адляар хиналта табин, буу зэбсэг гүйсэдөөр хуряаха эрмэлзэлгэтэй гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Энэ асуудалай шиидхэлгые унжагайруулха шалтагаан мүнөө бидэндэ үгы гэжэ һанамаар. Зүгөөр нүгөө талаһаань абажа үзэбэл, буу зэбсэг хуряаха тухай асуудал айхабтар орёо оньһон, тиимэһээ энэ асуудалые түргөөр, ябууд дундань шиидхэгты гэһэн эрилтэ өөһэдынгөө нүхэдэй урда табихын аргагүй. Этигэл найдабаритай ажаһуужа шадамаар, буу зэбсэг хуряалгые хангамаар, гүрэнүүдэй хоорондоо амгалан ёһоор зэргэ оршохо байдал хангамаар лэ шиидхэбэри абахын тула энэ асуудалые шэнжэлэн үзэхэ хэрэгтэй.

Тиимэһээ мүнөө үгэ хэлэхэеэ бү яарая, нэгэ бага хүлеэгээд үзэе, гүрэнэй ажал-ябуулагшадта манай дурадхалнуудые шэнжэлэн үзэхынь тула саг үгэе. Тиихэдэ бидэнэр миин байхагүйбди, зүгөөр буу зэбсэг бүхыдэнь, дүүрэнээр хуряаха ябадалай шухала байһые баталан харуулхабди. **(Альга ташалга болоно).** Өөһэдынгөө оруулһан дурадхалнуудые хэлсээ баталха үндэһэ һууринь болоно гэжэ тоолонобди. Манай документдэ, манай дурадхалнуудта оруулагдаха ямаршье заһабаринуудые зүбшэн хэлсэхээр бэлэмди. Хэрбээ ондоошье дурадхалнуудай оруулагдаад байгаа һаань, хэрбээ манай эрмэлзэдэг уг зорилгонуудые туйлалгада тэдэнэй шэглүүлэгдэһэн байгаа һаань, бидэ тэдэнние зүбшэн хэлсэхээр бэлэмди.

Бидэнэр Германиин асуудалаар, эбэй договор баталха тухай асуудалаар президенттэй һаналаа мэдэлсэн абалсаабди. Эбэй договор баталха тухай манай оруулһан дурадхалнуудые баруун гүрэнүүдтэ буруугаар ойлгодог гэжэ тодоруулан харуулхые оролдообди, минии һанахада, энээнние бидэнэр бэелүүлжэ шадаабди. Зарим хүнүүд үлүүсэ ехээр сортоотой зан гаргахые оролдоо, манай дурадхалнуудые эгсэ эрилтэ табиһан ябадал гэһэншүүгээр мэдүүлээ. Иимэ ябадал гаргаһан хүнүүд «хүйтэн дайнай» байдал улам һунааха гэһэн эрмэлзэлгые сэхэ руунь хүтэлбэри болгоһон байха юм. Германитай эбэй договор баталха тухай манай дурадхалнуудые дай соносхоһон ябадал гэһэн шахуугаар тооложо, тэдэнэр аргагүйгөөр хэтэршэһэн байна. Советскэ Союзай баримталдаг эб найрамдалда дуратай хараа шугамые нимэ бүдүүлигээр хазагайруулха туйлдаа хүрэһэниинь гайхалтай.

Бидэнэр правительствонуудые толгойлогшонорой уулзалга үнгэргэхэ тухай мүн лэ хөөрэлдэһэн байнабди. Президентшье, бишье хадаа өөһэдынгөө правительствонуудай баримталдаг хараа шугам тухай хэлсээд, нимэ уулзалга хэрэгтэй, аша туһатай гэжэ үгээе ойлголсообди.

Бидэнэр Советскэ Союзда ошохо США-гэй президентын харюугай айлшалалгын болзор тухай хөөрэлдэһэн байнабди. Түрүүшээр президент хадаа энэ оной октябриин һүүл багаар СССР ошохо һанаатай байгаа. Зүгөөр манай орон дотор аяншалга хэхэдэ жэлэй ямар саг эгээл таатай зохид бэ гэжэ тэрэ намһаа асууһан байна. Би бодолгото болооб. Бидэнэр, москвагайхид, жэлэй ямаршье сагта Москвагаа инаглан дурладагбди. Зүгөөр бидэнэртэ, бүхы хүнүүдтэл шэнги, эгээл таатай зохид саг гэхэдэ, хабар гээшэ ха юм, энэ үедэ баяр баясхалан бии болодог, ажабайдал һэргэн һалбардаг ха юм. Тиимэһээ, минии һанахада, майн һүүл багаар гү, али июниин эхеэр ерээ хада эгээл һайн байха гэжэ би хэлээб. Хэрбээ президент өөрынгөө һамга, хүбүүгээ, хүбүүнэйнгээ һамга, ашанараа абаад ерээ һаань, һайн байгаа. Манай орондо г-н Никсонтэй суг хамта ерэлсэһэн президентын дүүе бидэнэр мүн лэ эндэ хараха дуратай байнабди.

Президент намайе өөрынгөө фермэдэ урижа, ехэ эелдэр зан гаргаһан байна. Тэрэ намда өөрынгөө кукурузын тарилга харуулаа —би президентындэ ошоод байхадаа кукурузынь харангүй байха аргагүй байгааб. **(Зал соо шэмээтэй болоно).** Эйзенхауэрай фермэ дээрэ тугалнуудые, буруунуудые хараһан байнаб. Ёһотойл мал байна даа. Хэрбээ энэ үргэн ехэ, баян гүрэнние анхаралдаа абабал, энэ фермэ—президентдэ багашаг гэжэ хэлэхэ байнаб. Энэ ехэшье баян фермэ бэшэ, газарыншье һайн бэшэ. Зүгөөр энэ газараа һайжаруулхын, тиигэжэ өөр тухайгаа һайн дурасхаал үлээхын тулада хүдэлхэ һанаатайб гэжэ президент хэлээ.

Фермэ дээрэ президентын ашанартай танилсаад, тэдээнтэй зүблөө үнгэргөөб. **(Зал соо энеэлдээн болоно).** Таанад Росси ошохо дуратай гүт гэжэ һурааб. Ашанарынь Росси ошохо, Москва ошохо дуратай байһанаа ехэ багагүй нэгэн доро мэдүүлээ. Ехэ аша хүбүүниинь 11 наһатай, бага аша басаганиинь 3—4 наһатай. Тэдэнэй дэмжэлгэдэ хүртөө һэм. Өөртэйтнай орходоо танай ашанартай харюугай айлшалалга тухай үгэеэ ойлголсоходо намда бэлэн байна гэжэ шоглон хэлээб. **(Зал соо энеэлдээн, альга ташалган болоно)**, юуб гэхэдэ, ашанарытнай һайн хүнүүд тойрожо байна ха юм, харин тэрээндэ ямар нэгэн һаад бэрхэшээлнүүд бии хэбэртэй, тэдэнь дуран соогоо, һанаһан саг соогоо өөрынгөө дура хүсэлые бэелүүлхэ гэхэдэнь арга боломжо олгодоггүй байна гээшэ ха. **(Альга ташалга болоно).**

Хүндэтэ нүхэдүүд, манай оронуудай хоорондо хэлсээ баталхын, манай арадуудай хоорондо хани ёһоной харилсаа холбоо байгуулхын, эб найрамдал бэхижүүлгын аша туһада мүнөө шухала болоод байһан асуудалнуудые шиидхэхын тулада президентын дура зоригоо, хүсэлэл оролдолгоёо гаргахаар бэлэн байһанда һэжэглэнэгүйб гэжэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. **(Альга ташалга болоно).**

Тэрээнтэй хамта Америкэдэ президенттэй нэгэн адляар ажалладаггүй хүсэнүүд бии гэжэ ойлгооб. Эдэ хүсэнүүд хадаа «хүйтэн дай» үргэлжэлүүлхын болон буу зэбсэг яаралтайгаар бүтээхын түлөө тэмсэдэг байна. Эдэ хүсэнүүд ехэ гү, али бага гү, нүлөөтэй гү, али нүлөөгүй гү, президентые дэмжэдэг хүсэнүүд илажа шадаха гү, — зүгөөр тэрэнние Америкын арадай диилэнхи олонхинь дэмжэдэг,— эдэ асуудалнуудта эсэсэй харюу үгэхэеэ би яарахагүй байнаб.

Саг гээшэмнай эрхим лэ зүбшэлшэ мүн, ород хүнүүдэй хэлэдэгэй ёһоор: «Үглөөнэй саг үдэшэһөө сэсэн» ха юм. Энэ ехэ сэсээр хэлэгдэнхэй байна. Тиимэһээ үглөөгүүр болохые хүлеэебди, тиигээдшье бидэнэр үдэрэй дүүрэжэ байха багаар ниидэжэ ерээбди, би мүнөө үдэшэ болоһон хойно үгэ хэлэжэ байнаб. Зүгөөр энээнние һайнаар тайлбарилхын тулада олохоншье үглөөгүүр үнгэржэ магад. Зүгөөр бидэнэр үүр сайхые хүлеэгээд һуухагүйбди, уласхоорондын харилсаануудай стрелкын хайшаа заахыень хүлеэгээд һанаа амар һуухагүйбди.

Тиибэшье өөһэдынгөө талаһаа барометрын стрелкын шуурган тээшэ, адагай захынь үүлэтэйшэг гэһэн тэмдэг тээшэ ошохогүйн, харин сэлмэг гэһэн тэмдэг тээшэ заажа байхын түлөө бүхы юумэ хэхэ байнабди. **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Нүхэдүүд, эб найрамдалай хүсэнүүдэй хэмжээлэшэгүй ехээр урган бэхижээд байхада, социалистическэ лагерьта миллиард шахуу хүнүүдэй жагсаад байхада, тэдэнэй үйлэдбэрилгын туйлай ехэ арга боломжотой болоод байхада, Советскэ Союзай промышленность, хүдөө ажахы, наука, техникэ болон соёл культурын талаар агууехэ һалбаран хүгжэлгэ туйлаад байхада,—эб найрамдалай аша туһада бидэнэй горьтой юумэ хэжэ шадаха байһанда батаар этигэнэб.

Өөһэдынгөө ажал-ябуулгада оюун ухаа, үнэн зүбые, бүхы арадай дэмжэдэг байһые эшэ үндэһэн болгон баримталдагбди. Тэрээнһээ гадна, бидэнэр хүсэн түгэс арга боломжодоо түшэглэнэбди. «Хүйтэн дайнай» байдалые тэрэ хэбээрнь үлээхые, тэрэнние халуун дайн болгохые хүсэдэг хүнүүд энээнние мэдэжэ ябаг лэ,—манай үедэ имагтал тэнэг хүн дай эхилжэ шадаха, өөрөө энэ дайнай дүлэн соогуур үхэхэ гэжэ тэдэнэр мэдэг лэ. **(Альга ташалга болоно).**

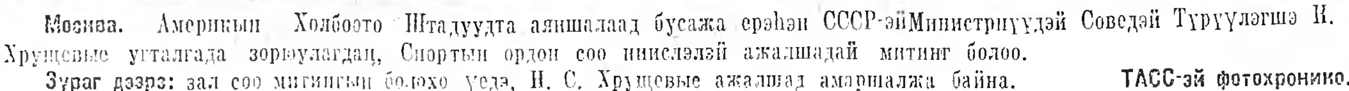
Арадууд хадаа эдэ тэнэг хүнүүдтэ номгоруулха самса үмдэхүүлхэ ёһотой. Гүрэн түрын ухаан бодол, хүн түрэлтэнэй ухаан бодол илаха гэжэ бидэнэр батаар этигэнэбди. **(Альга ташалга болоно).** Пушкинай гайхамшагта үгэнүүдээр хэлэбэл: Ухаан бодол мандаха болтогой! Харанхы мунхаг байдал бусалтагүй арилаг лэ! **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Москвагай хүндэтэ нүхэдүүд! Бидэнэр Эхэ орондоо бусажа ерэһэндээ, совет хүнүүдэй инаг һайхан шэг шарай хаража байһандаа хизаарлашагүй ехэ баяртайбди. **(Альга ташалга болоно).**

Алдарта ленинскэ партиин хүтэлбэри доро амжалтатайгаар коммунизм байгуулжа байһан агууехэ совет арад мандаха болтогой! **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Советско-американска хани барисаан мандаха болтогой! **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно).**

Дэлхэйн бүхы арадуудай хоорондохи хани барисаан мандаха болтогой! **(Нэрьемэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалга болоно. Бултадаа хүл дээрээ бодоно).**

Москва. Америкын Холбоото Штадуудта аяншалаад бусажа ерэһэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевые угталгада зорюулагдаһан, Спортын ордон соо ниислэлэй ажалшадай митинг болоо.

Зураг дээрэ: зал соо митингын болохо үедэ, Н. С. Хрущевые ажалшад амаршалжа байна. ТАСС-эй фотохронико.

Юу хүлеэдэг хүтэлбэрилэгшэд бэ?

Кяхтын Калининай нэрэмжэтэ колхоз малай үбэлжэлгэдэ мууса бэлдэнэ

Саһа бордоһоор шэдэлхэ шэмэрүүн хүйтэн үбэлэй саг ойртожо байна. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэн адууһа малайнгаа байра байдалые заһаха, дулаалха, мүн тэдэнэйнгээ үбһэ, тэжээлыень зөөжэ бэлдэхэ хүдэлмэри эртээнһээ үргэнөөр ябуулжа, үбэлжэлгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаха зэргэтэй бшуу.

Энээнние Кяхтын аймагай Калининай нэрэмжэтэ артелиин хүтэлбэрилэгшэд, илангаяа правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Цикалло, партийна организациинь секретарь нүхэр Цыденжапов гэгшэд һайн мэдэжэ, ойлгожо байна. Теэд тус колхозойхид мүнөө болотор үхэр малай үбэлжэлгэдэ бэлдээгүй, задагай зайдан зунайнгаа тэнюун янзаар һуунад. Харин нёдондо энэ артель адууһа малайнгаа үбэлжэлгэдэ хаһа сагтань һайнаар бэлдээгүй, үбһэ тэжээлээр дутамаг байһан дээрэһээ бэрхэтэйшэг байдалда ороһон юм. Энээнһээ боложо, нилээд олон малынь үхэһэн, үргүүлһэн, зариманиинь туража муудажа, һу шэмэеэшье ехээр татаһан байха. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлэй үбэлжэлгын ехэ дутагдалнуудһаа өөһэдтөө зохихо тобшолол хэжэ, алдуугаа дахин дабтахагүйн тула бүхы хэмжээ абаха бээз гэжэ, найдахаар бэлэй.

Энэ жэлдэ сагай уларил таарамжатай зохид байжа, колхоз нийтынгээ адууһа малда яһала хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаа. Хэнэйшье мэдэһээр үбэлэй сагта мал гансахан лэ үбһэ тэжээлээр ондо орохо бэшэ, мүн тэдээндэ дулаан һайн байра хэрэгтэй бшуу.

Гэбэшье эндэхи Харанхын комплексно бригадын Зүүн Хада гэжэ газартахи отарын эхэ хонидой байрые харахада мүнөө жэлдэ тэндэ мал үбэлжэхэ юм гэжэ этигэхэнь бэрхэтэй. Байрань үмхиржэ, муудашоо, нэгэ тээхи ханань унаха болоо, хажуу тээшээ хэлтышэнхэй. Хана, хаянь хуу ехэ забһартай, тэрээгээрнь һалхин ходо үлеэжэ байдаг. Гадна байрань дээрээ хушалташьегүй. Үбэлдөө эндэ хони түрүүлжэ, хурьгадынь кошарно-базова аргаар түлжүүлхэ юм гэлсэнэ. Теэд досоонь хэхэ хаалта, хаамжа, хобто кормушкашье түхеэрэгдээгүй. Тэрэшэлэн байра, шадараа түрүүшын хүйтэндэ хони, хурьгадтаа эдюулхэ үбһэ, тэжээлшье эртээнһээ зөөжэ бэлдэжэ абаха тушаа һаналаа табинагүй. Хэтэрхэдээ Зүүн Хадын отарада хүнэй байха гэр байра түхеэрэгдээдүй, эндэхи хонишон Чултумов Харанхы тосхонһоо үдэрөөр ябажа ажаллана.

Харанхы тосхондо байрладаг отарын хонидой дал хашаа, хүһамаг хорёо баһал нимэрхүү, заһабарилагдаа, дулаалагдаагүй, нёдондонойнгоо шэбхэһээшье сэбэрлэгдээгүй байха юм. Энэ отарынхитай зэргэлжэ шахуу байратай һаалиин фермэдэ хашаа, хорёонь малай үбэлжэхөөр болгоогдоогүй. Тус фермэдэ мал уһалха оройдоол 1 худаг бии нэрэтэй. Теэд тэрэнэйнь уһан тон бага, хаанашье хүрэдэггүй, үнгэрэгшэ үбэлдөө малынь уһаар дутажа ехээр зүдэрөө һэн. Артелиин хүтэлбэрилэгшэд эндэ худаг нэмэжэ малтуулха тушаа юушье хэдэггүйнь гайхалтай.

— Бидэ малшад үхэр малайнгаа байра, дал хашаае өөһэдөө эртэнэй заһабарилха, дулаалха байгаабди. Теэд колхозой правлени барилгын модо, элдэб түхеэрэлгэ бэлдэжэ үгэнэгүй,— гэжэ хонишод, малшад хөөрэлдэнэ.

Хэрбээ колхозой хүтэлбэрилэгшэд малшад бүри ойрын үдэрнүүдтэ бүхы дутагдалнуудаа дары усадхажа, малайнгаа үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдээгүй һаа, бэрхэтэй байдалда орохо бшуу.

А. Китаев.

Орденто хонишон

Бар тайгата Бархан үндэр түшэгтэй Курумкан нютагта ажалай баатаршалгын абьяас зориг бадаржа байдаг. Эндэхи үргэн дайдаар үй түмэн хонин һүрэг бэлшэдэг, арюухан сэлгеэ Хүнтэйн талада тараан далай эбхэрдэг. Хатуу зоригтон, халуун зүрхэтэн эндэ олон, орден, медальтанишье байха. Тэдэнэй нэгэн Эрэнжэд Надмитова тухай хөөрэе.

Нүхэр Надмитова туража муудашаһан хурьгадые харууһалхаяа анха түрүүн тушаажа абаһан юм. Теэд тажаа хурьгадые эрьеболотор тулжүүлхэ, таргалуулха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ байһаниинь мэдээжэ. Тиимэ хурьгадта овёс, талха дадхаажа, бага багаар эдээлүүлхэ хэрэгтэй байба. Эрэнжэд хурьгадаа өөрөө адуулжа, үһалха, эдээлүүлхэ баатай болодог һэн. Тэрэ сагһаа хойшо элдэб үбһэ ногооной нэрэнүүдые, шанар шэнжые һайн мэдэхэ болоһон-байгаа гээшэл ха.

— Муу хурьгадтай носолдожо, дүй дуршэл олоһон байхаб,—гэжэ Эрэнжэд хөөрэдэг. Гурбан жэлэй саана арай голтой байһан хурьгадыень томо гэгшын эрьеүүдэ болонхой, колхоз, аймаг соогоо гайхуулдаг юм. Эрэнжэд Надмитова тиигэжэ хүсэһэнөө хүсэлдүүлһэн, зориһоноо абаһан гэхэ.

Эрэнжэд энэ жэлдэ эрьс бүриһөө 5,5—6 килограмм нарин нооһо хайшалжа абаа.

Мүнөө тэрэнэй хүдэлжэ байһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз хэдэн жэлэй туршада еэх амжалта туйлаһан байна. 1953 ондо оройдоо миллион тухай түхэриг олзо доходтой байһан аад, 1958 ондо 6 миллион түхэригтэ хүргөө. Энэ доходой хахадынь хонин ажалһаа ороһон байна. Колхозоо хүгжөөхэ хэрэгтэ Надмитовагай оруулһан хубитань нилээд ехэ. Нооһо хайшалалгын эхин багта партиин айкомой, аймгүйсэдкомой зарлаһан семинар дээрэ Эрэнжэд Надмитова өөрынгөө дүй дуршал, ажал хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө һэн. Тэрэнэй хэлэһые шагнахадаа, ямар нэгэн зоотехник гү, али ветеринар дууржа байна гэхээр. Юундэб гэхэдэ, Эрэнжэд Надмитова хони үсхэбэрилхэ хэрэгые табан хурган шэнгеэр мэдэхэ болонхой бшуу.

Мүнөө Эрэнжэд долоон жэлэйнгээ түсэбые үдэр, һара бүхэндэ дүүргэжэ байдаг. Республикын суута хонишон Машуевай үсхэлые дэмжэжэ, нооһо, мяха абалгаа долоон жэлэй туршада хоёр дахин арьбадхаха зорилго табинхай. Нүхэр Надмитовагай лаадаг отара хониной нэгэ жэлэй тэжээлые өөһэдын хүсөөр бэлдэхэжэ байнхай. Үнэн сэхэ ажалайнгаа түлөө Эрэнжэд Надмитова Совет түрэһэн дээдэ шагнал—Ленинэй орденто хүртөө.

Энээнэй урда тээшье үндэр магталдаа оло дахин хүртөө: партиин айкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудые абаһан, Хүдөө ажахын выставкэнүүдтэ хэдэн дахин хабаадалсаһан байха...

Эрэнжэд Надмитовагай отарада хурьжэ ерэхэдэ, газаань хонид байбагүй. Хонидынь хааная гэжэ асуухада, «бэлшээридээ» гэхэһээ ондоо харюу үгэхэ хүн олдоборгүй. Хүнүүдтэй хөөрэлдэһөөр байтараа мэдэхэдэ, Эрэнжэд үдэр бүри бэлшээриһэлгэжэ хонидоо адуулдаг байба.

— Зарим зоной адуулдаг хонид шабар шэбхэ соогоо зууралдашоод, арай голтой ябадаг. Тиимэ хонид ходо тулюур: эдихэ, уухадаа муу байдаг, шэмэтэй сэбэр ногоо бэдэржэ эдидэггүй,—гээд Эрэнжэд хонид тээшээ һарабшалан байжа хэлээ һэн.

Солбон Ангабаев.

Гахай бухэнһөө арбан хоёр поршоонхо абаба

Залуухан басаган Нина Собенникова "Заря коммунизма" колхоздо гахайшан болоһоор хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ байна.

Багаһаа хойшо ажал хүдэлмэридэ дуратай, түбһэншэ, бэрхэ басаган богони саг соо гахайшанай мэргэжэл нарнаар шудалаа.

— Нина басаган оролдолгыногоо ашаар колхоздоо эрхимүүдэй нэгэн болоо. Түрүүшээр бидэ ажалдань туһалдаг, мэдэхэгүй юумэнь заажа үгэдэг бэлэйбди. Мүнөө маанадаа ахижа гарабал,—гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь омогорхон хөөрэлдэнэ.

Нина гахайшан гахай бухэнһөө 12 поршоонхо абаад, гарзагүйгөөр тулжүүлжэ, хэлэһэн үгэдөө хүреэ.

— Жэлэй дүүрэтэр гахай бүхэнһөө үшөө долоое сохом абахаб,—гэжэ нүхэр Собенникова хэлэнэ.

Мүн Нинын шахан таргалуулжа байһан гахайнууд толгой бүринь сүүдхэдээ килограммһаа дээшэ шэнүүрээ нэмээнэ. Хоол, тэжээлые дутамаггүй. Фермэдэ дүтэхэнэ 3 гектар газарта хартаабха гахайда таригдаа һэн. Тэндэ гахайнуудынь бэлшэнэ.

— Тарган, ехэ мяха гүрэндэ тушаахам. Абаһан социалистическэ уялгаа үлүүлхэб,—гэжэ Нина гахайшан даруухаанаар хөөрэнэ.

П. Зоркольцева.

Бичура.

ГВИНЕЙН АРАДАЙ НАЦИОНАЛЬНА ҺАЙНДЭР

Гвинейн республика бээе даанхай байдалтай, болоһонһоо хойшонхи нэгэдэхи жэлэй ойе октябриин 2-то тэмдэглэжэ байна. Колони зэвэлдэг гүрэнүүдые илгаруулжа харууһан Африкын карта дээрэ 246 мянган дүрбэлжэн километр газар дайдатай, 2,5 миллион гаран хүн зонтой Франциин Гвиней гэжэ колони милнэгэ жэлэй урда тээ харагдадаг һэн. Колонизаторнууд хамаг эрхим газарыень буляан абаад, тэндэһээ нютагай арад зониие намнан зайсуулһан байна. Тэдэнэр газарайнь бүхы баялигуудые Гвинейһээ тоһон абашажа, үгытэй ядуу ажаһуудаг Гвинейн арадые мүлжэжэ, үзэсгөө дуулдаагүй ехээр байдаг бэлэй. Тиимэ байһан юм, тиимэ байхашье юм,—гэжэ Франциин колонизаторнууд хэлэдэг һэн. Тэдэнэр Африкадахи өөһэдынгөө бусад колониин байрлаһандал адляар Гвинейдэ хэтэ мүнхэдөө һуурижан түбхинөөбэн гэжэ этигэһэн байба.

Гэбэшье 1958 оной сентябриин 28-да болоһон асуултын үедэ Гвинейн арад бээе даанхай байдалтай түлөө дуугаа үгөө. Урдань Франциин эзэрхэгшын байһан ордон дээрэ Гвинейн национальна туг октябриин 2-то мандуулагдажа һэн. Тиигэжэ Гвинейн республика бии болоо! Колониализмын үшөө нэгэ түшэг тулгууриин хяаран унаһаниие бүхы түрүү хүн түрэлтэн һайшаагаа бэлэй. Гвинейн республикын правительствые түрүүлжэ мэдэрһэн оронуудай дунда Советскэ Союз оролсоһон юм.

Франциин колонизаторнууд үгылэн хооһорһон, һандаран хохидоһон оронииие Гвинейн арадта орхижо тонилоо. Гвинейн тарияашан бүришье тулюур ядуу ажаһуудаг гээшэ. Түс ороной арад зоной арбанай юһэн хубинь мүнөө хүртэр үзэг бэшэг мэдэхэгүй. Һургуулинууд, эмнэлгын газарнууд дуталдана. Тиибэшье Гвинейн арад колониализмын хойшолонгуудые үгы болгохын, өөрынгөө экономико, соёл болбосоролые хүгжөөхын түлөө эрид шууд тэмсэжэ эхилээ. Мүнөө ехэ юумэ хэгдэнхэй. Хуби заяанайнгаа эзэд, эрхэ сүлөөтэй болоһон Африкын арадуудай ямар ехэ юумэ бүтээжэ шадаха байһаниие энэ түйлагдаһан амжалтанууд тобойсо харуулна.

Һайн дуранай хүдэлмэри үргэн дэлгэрэнгэй алайсатайгаар арад эрхэтэнэй ушар ёһо мэдэлгэ дээшэлнэ. Колониин дарлалтаһаа сүлөөрхын түлөө арадай тэмсэлые ударидаһан Гвинейн демократическа парти энэ жэлэй эхээр оронойнгоо арад зондо хандажа, шэнэ ажабайдал зохёон байгуулгада һайн дуранай ажалаар туһалхые уряалһан юм. Энэ уряагаар эхилһэн патриотическа хүдэлмэри түс ороной бүхы нютагууда дэлгэрээ: арад зон ямаршье түлөөһэ абангүйгөөр хүүргэ, харгы заһаха, газар үндалдар һүбагуудые сэбэрлэжэ, олон янзын барилга хэхэ ехэ мэтын ажалда туһална. Өөрынгөө багшанарай, техник болон захиргаанай хүдэлмэрилэгшэдэй кадрнуудые бэлдэхэхын тула Гвинейн правительство эрид шангаа хэмжээ-ябуулганууд абажа байна. Эрэшүүлтэй адли тэгшэ эрхэтэй болгоһоон эхэнэрнүүдые мүнөө олониитын ажабайдалда хабаадуулхын тулада ехэ оролдолго гаргагдана. Политическэ һуралсалай кружогууд бүхы орон дотор байгуулагдажа, арад олониитые гэгээрүүлхэ, экономико болон социальна талаар хүдэлмэриин программа дүүргэхэ хэрэгтэ тэдэниие эл сүүлэн эмхидхэжэ гэһэн зорилго тэдэнэр урдаа табинхай гэжэ Гвинейн правительствые толгойлогшо Секу Туре тэмдэглээ. Республикын правительство соёл культурые хүгжөөхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулна.

Гвинейн олониитэ оронойнгоо экономико, соёл болбосоролые дэбжэжэхын тула ажал-ябуулгаяа эрхилхэдэ, ондоо оронуудай, тусалгалабал, Хитадай Арадай Республикын дүй дуршал хэрэглэдэг юм.

Африкадахи колони оронуудай бүхы арадууд Гвинейдэ бээе даанхай, демократическа гүрэниие байгуулһын дүй дуршалда анхаралаа ехээр хандуулна.

Колониализмын бузар дарлалтые бэеэрээ үзэһэн Гвинейн арад Африкаһаа колонизаторнуудые дуһан намнажа зайсуулхын түлөө Африкын арадуудай хүдэлөөнэй түрүү эгнээдэ мүнөө ябана. Өөрынгөө эрхэ сүлөө олохын түлөө Камерун, Ньясаленд, Кени, Сомали, Того болон Родезиин арад түмэнэй хэдэг тэмсэлые Гвинейн арад дэмжэнэ, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэжэ байгаа баатарлиг Алжирта халуунаар талархана.

Тэд империалистнууд Гвинейн залуу республикын экономикые хосоруулха гэһэн түсэбөө бэелүүлхэ гэжэ һанаашална. Холбоото Штадуудай, Баруун Германиин, Канадын, Швейцариин, Франциин болон капиталистическэ бусад оронуудай монополинууд боксит, зэд, түмэрэй руда, марганец, алта, алмаз гэхэ мэтын угаа баян урхайнуудые һабартаа оруулха һанаатай юм.

Социализмын оронуудтай Гвинейн республикын байгуулһан экономическа харилсаануудые энээнһээ тад ондоо байна. Гвинейтэй эдэ оронуудай баталһан хэрэгтэй, хэн хэндээ ашагтай худалдаа наймаанай хэлсээнүүд эдэ улас түрын асуудалда хамаагааргүй, залуу гүрэнэй экономикын түргэнөөр хүгжэхэдэнь туһална. Экономикын, техникын хани харилсаан тухай Гвиней СССР хоёрой хоорондо августын 24-дэ баталагдаһан Хэлсээн, мүн Гвинейн республикада ашагтай байхаар удаан болзоорой мүнгэ урьһалхые Советскэ правительствын зүбшөөһэн ябадал тэрэниие гэршэлнэ.

Колониализмда эсэргүүсэн Африкын арадуудай ябуулдаг тэмсэлдэ совет хүнүүд ехэ талархалтайгаар хандадаг юм. Гвинейн республикын национальна һайндэртэй дашарамдуулан, совет хүнүүд бээе даанхай демократическа гүрэнөө байгуулһадаа ехэ амжалта туйлахыень Гвинейн арадта хүсэнэ.

Г. Драгунов.

Сильбэн саанаһаа

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIV сесси

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 30. (ТАСС). ООН-эй Генеральна Ассамблейн үсэргэлдэрэй заседани дээрэ Ирагай, Бирмын, Сальвадорой, Доминиканска Республикын делегадууд, мүн чанкайшист үгэ хэлээ.

Ирагай Гадаадын хэрэгүүдэй министр Хашим Джавад үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ тэмдэглээ: һүүлэй үедэ «хүйтэн дайн» һуларжа шэнжэтэй боложо байна. США-гэй президент Д. Эйзенхауэр СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев хоёрой айлшалалсалга, мүн саашадаа хэгдэхэ алхамууд тон шухала асуудалнуудаар агууехэ гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээ баталха ябадалда хүргэхэ бээ гэжэ найдажа байнаа тэрэ элирхэйлэн мэдүүлээ. Эдэ шухала асуудалнуудай эгээн гол асуудалынь буу зэбсэг хурааха ябадал болоно гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байна.

Бэеэ даагаад хүгжэхэ замда ороһон манай ороной правительство уласхоорондын харилсаа байгуулхадаа бэеэ абаһги политика ябуулдаг юм гэжэ Ирагай делегацие толгойлогшо онсолон тэмдэглээ.

Дүтын, Дунда зүүн зүгэй, мүн Африкын оронуудта болоно байһан национально-сулөөрэлгын хүдэлөөнэй асуудалнуудта тогтоходоо, Оманда болон Урда Йемендэ тохёолдоһон байдал тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хэлэһэн байна. Англи хадаа эдэ оронуудые саашадаа дарлажа байхые оролдодог дээрэһээ, тэндэ сэрэгэй ябуулга элитээр хэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Алжиртахи дайн байдаан дайлалдагша хоёр талын хоорондо зохихо хэлсээ баталһаная үндэһөөр зогсоогдожо болохо байна. Алжир арадай бээе даанхай байдалтай болохын түлөө хэжэ байһан үнэн зүб тэмсэлые ирак арад дэмжэнэ гэжэ Джавад тусгаар онсолон тэмдэглээ.

Бирмын делегат үгэ хэлэхэдээ, Сахарада ядерна туршалга хэхэ гэжэ Франциин һанаашалжа байһые шүүмжэлһэн байна.

Белоруссин ССР ООН-до дурадхал оруулаа

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 29. (ТАСС). Генеральна Ассамблейн XIV сессидэ хабаадажа байһан Белоруссин ССР-эй делегацие толгойлогшо Гадаадын хэрэгүүдэй министр К. В. Киселев ООН-эй генеральна секретарьта бэшэг эльгээгээ. «Хорото хабдар (рак) үбшэнтэй тэмсэхэ талаар научна шэнжэлэлгэнүүдые бүхы оронуудай зүгһөө үрмашуулха тухай» пунктые тон шухала, яаралтай асуудал болон Генеральна Ассамблейн мүнөөнэй сессиин зүбшэхэ зүйлдэ оруулхые Белоруссин Советскэ Социалистическэ Республикын правительствын даалгабараар ООН-дэ тэрэ дурадхаһан байна.

ХИТАДАЙ АРАДАЙ РЕСПУБЛИКЫН 10 ЖЭЛЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАҺАН БАЯРАЙ УУЛЗАЛГА ПЕКИНДЭ БОЛОБО

ПЕКИН, сентябриин 30. (ТАСС). Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай байшангай уужам ехэ банкетнэ зал соо таба мянган айлшад мүнөөдэр суглараа. Хитадай Коммунистическэ партиин ЦК-гэй Түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун, КНР-эй Түрүүлэгшэ Лю Шао-ци, КНР-эй Түрүүлэгшын орлогшонор Сун Цин-лин, Дун Би-у, Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшэ Чжу Дэ, КНР-эй Гүрэнэй соведэй премьер Чжоу Энь-лай Хитадай Арадай Республикын байгуулагдаһаар арбан жэлэй ойе тэмдэглэжэ, эндэ ехэ уулзалга хэһэн байна.

Коммунистическэ партиин болон КНР-эй правительствын бусад олон хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшад, ВСНП-гэй болон НПКС-эй депутадууд, демократическа партинуудай, олониитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, ажалай баатарнууд, литература, искусствын элитэ ажалябуулагшад уулзалга дээрэ байлсаа.

СССР-эй партийно-правительственнэ делегацие толгойлогшо Н. С. Хрущев; делегациин гэшүүд: М. А. Суслов, А. А. Громыко, Ж. А. Ташенев, А. Н. Шелепин, С. В. Червоненко, Т. А. Николаева, И. В. Архипов, Ю. В. Андропов, А. Н. Туполев айлшадай дунда байлсаба.

Нүхэд Хо Ши Мин, А. Новотный, А. Завадский, И. Доби. Г. Матерн, Ким Ир Сен, Д. Ганев, Ю. Цеденбал, М. Шеху, Е. Боднараш, социалистическэ оронуудай партийно-правительственна делегацинуудай гэшүүд, коммунистическэ болон хүдэлмэришэдэй партинуудай делегацинуудые, Ази, Африкын оронуудай правительственна делегацинуудые толгойлогшонор, бусад олон айлшадай түлөөлэгшэд уулзалга дээрэ байлсаба.

Хитадай Арадай Республикын хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадай, советскэ партийно-правительственнэ делегацие толгойлогшын болон бусад хүндэтэ айлшадай зал соо ороходо ерээдэ, нэрһэмэ удаан альга ташалган болоо.

Хитадай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Түрүүлэгшын орлогшо, Хитадай Арадай Республикын Гүрэнэй соведэй премьер Чжоу Энь-лай суглаагшадта хандан үгэ хэлээ.

Нүхэр Чжоу Энь-лайн үгэ хэлэхэдэ, нэрьемэ альга ташалган болоо. Советскэ партийно-правительственнэ делегацие толгойлогшо Н. С. Хрущевой трибунын дэргэдэ ерэхэдэ, зал соо байгшад нэрьемэ удаан альга ташалган үгтөө. Энэдэ байгшад бултадаа хүл дээрээ зогсон бодожо, хүндэтэ айлшанаа амаршалаа.

Хани халуун үгэ хэлэһэнэйнь түлөө Н. С. Хрущевто КНР-эй Гүрэнэй соведэй премьер Чжоу Энь-лай баясхалан хүргэһэн байна.

ГДР-эй Арадай палатын заседани

БЕРЛИН, сентябриин 30. (ТАСС). Германиин Демократическа Республикын Арадай палатын заседани мүнөө үглөөгүүр Берлиндэ нээгдэбэ.

ГДР-эй арадай ажахые 1959—1965 оноудта хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэб тухай хуулиин проектые, промышленностиие социалистическэ ёһоор шэнэдхэн байгуулха тухай директивүүдые, мүн эдэн хуулиин проектнүүдые заседани зүбшэн хэлэсхэ байна.

Германиин Демократическа Республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В. Ульбрихт зүбшэхэ зүйлэй нэгэдэхи пунктаар элидхэл хээ.

Чехословакиин Национальна Суглаанай Президиумэй заседани болобо

ПРАГА, сентябриин 30. (ТАСС). Чехословакиин телеграфна агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословакиин Республикын Национальна Суглаанай Президиумэй заседани сентябриин 28-да боложо, буу зэбсэг ниитэ дээрэнь, хүсэдөөр хурааха тухай СССР-эй правительствын дурадхалые зүбшэн хэлсээ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев ООН-эй Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ иимэ дурадхал оруулаа һэн. Буу зэбсэг хураха тухай советскэ дурадхалые Чехословакиин Республикын правительствын дэмжэһэн тухай мэдүүлгые Чехословакиин Национальна Суглаанай Президиум һайшааба. Советскэ Союзай правительствын шэнэ үүсхэл һайн һайхан уг зорилготой юм. Эдэ зорилгонуудай бэелүүлэгдэхын тулада Чехословакиин правительствотой хамта республикын Национальна Суглаан бүхы юумэ хэхэ байна.

Оттавадахи советскэ посольствын мэдүүлгэ

ОТТАВА, сентябриин 30. (ТАСС). Оттавадахи советскэ посольство мэдүүлгэ толилбо. Тэрээнь соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Сентябриин 24-нэй һүни ямаршьеб хулигаанууд Оттавадахи СССР-эй посольствын байшангые галдаха гэжэ һэдэлгэ гаргаба. Советскэ Союз Канада хоёрой хоорондохи бараг һайн харилсаае муудхаахын тулада хорото зорилгоор хэгдэһэн ааша гэхэһээ ондоогоор энэ баримтые сэгнэхэ аргагүй гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Энэ хорото ябуулга тушаа СССР-эй посольство Канадын гадаадын хэрэгүүдэй министерстводэ мэдүүлээд, посольствын һаадгүй һайн хүдэлмэри хангаха зохихо хэмжээнүүдые абаха тухай министерствын үмэнэ эрилтэ хэһэн байна.

ШАТАРААР ДЭЛХЭЙН ТҮРҮҮ ҺУУРИ ЭЗЭЛХЫЕ ХҮСЭГШЭДЭЙ МАТЧ-ТУРНИР

БЛЕД, сентябриин 29. ТАСС-эй тусхай корр. гроссмейстер И. Бондаревский иигэжэ дамжуулна: 13-дахи турдай болоходо Таль Фишерые шүүгээ. Керес Глигорич хоёрой парти хойшолуулагдаһан байна. Петросянтай наадаһан Бенко 35-дахи ябадалдаа сагайнгаа дуталдаһан дээрэһээ шүүгдэһэн тоотой болоо. Смыслов Олафссон хоёрой парти хойшолуулагдаһан байна.

14-дэхи турта Бенко Тальда шүүгдээ. Петросян Глигорич хоёр тэнсээ, Керес Олафссониие шүүгээ. Смыслов Фишер хоёрой парти дүүрэнгүй хойшолуулагдаа.

Мүнөөдэр сентябриин 30-да 13-дахи, 14-дэхи турнуудта хойшолуулагдаһан партинууд үргэлжэлүүлэн наадагдаха юм.

Манай республика дотор

Аман зохёол тухай шэнэ ном гараба

Хэлэ бэшэг шэнжэлэгэ... кандидат Л. Е. Элиасовай ... һон «Зүүн Сибириин ород ... лор» гэжэ ном хэблэгдэн ... худалдагдажа эхилбэ.

Зүүн Сибириин ород зоной ... зохёолые 18-дахи зуун ... эхилэн 1955 он хүрэтэр ... суглуулан шэнжэлэһэн түүхын ... далнууд энэ ном дотор ... Энэ хизаарта ород зоной ... һэн түүхэдэ энэ ном дотор ехэ ... хандуулагдана. Сибириин ... аман зохёолой элдэб саг ... жэһэн дэлгэрэнгы ... шэнжэлэгдэнэ.

Энэ ном зохёожо байхадаа ... рынь мүнөө хүрэтэр наукада ... хэ бэшэ байһан шэнэ ... хэрэглэхые ехээр хэрэглээ. ... ород зоной поэтическэ зохёол ... айхабтар баялиг байһыень, ... аман зохёол советскэ үеы ... соржо эхилээ гэһэн зарим ... дэвтэр эриэ шууд элишэлһэ ... Энэнь энэ номой гол шухала ... болоно. Советскэ үеын ... зохёол суглуулагшадай ... рийе шэнжэлэхэдэ энэ ... хадынь зорюулагданхай. ...

... манай литераторнууд, ... болон студентнэртэ ехэ ... уэүүлхэ байна. Тэрэшэлэн ... дунда һургуулинуудай ... һонирхолтой байхань ...

Номые юрын уншагшаһье ... хо байна. Энэ ном хадаа ... бириин ород зоной аман ... шэнжэлхэ талаар бэшэгдэхэ ... хёолой нэгэдэхи хубинь болоно. ... нүхэр Элиасов зохёолой ... хордохи номые бэшэжэ дүүргэ...

И. Яриевский.

Москва выставкэдэ мордобо

Олон жэлдэ габшагайгаар ... лаһан хүдөө ажахын хэдэн ... шуул Эхэ оронойнгоо ниислэл ... то — Москва ошохоёо сентябри... 28-да мордобо. Тэдэнэр Москва... байха зуураа, арадай ажахын ... лалта харууһан выставкэтэй, ... элэ хотын гоё һайхан газарнууд... зэйнүүдтэй танилсаха юм.

11 жэлэй туршада социал... ажаллажа, 1958 ондо 100 эхэ хони... хурьгые 105 хурьга абаһан ... Б. Гармаев Торниин аймагай «Улаа... Бургалтай» колхозһоо, 10-дахи ... лээ һаалишанаар ажаллажа ... һан Д. Цыреньоржиева Сэлэнгэ... аймагай Карл Марксын нэрэмжэ... колхозһоо Москва мордолсобо ... тавкэдэ ошогшодой дунда Курум... най аймагай Калининай нэрэмжэ... колхозой хонишон Ц. Дымбрен... бин. Энэ нүхэр һаял 28 хүрэжэ ... башье, хонин ажалда аяар 19-зу... жэлээ хүдэлнэ.

Бичурын, Хоринн, Яруунын, ... нэй болон Хэжэнгын ... хамта 16 ... выставкэдэ ошобо.

В. Шнайдер.

Лекци, хөөрэлдөөнүүд...

Агууехэ хитад арадай засаг ... абаһанһаань хойшо үнгэрһэн ... та 10 жэлэй ойе Улан-Үдын ... бүтээлгын заводой хүдэлмэришэ... ехэ баяр баясхалантайгаар угта...

Заводой цех бүхэндэ хөөрэлд... лекци болоно. Һаяшаг модо ... соруулгын цехтэ олон хүдэлмэ... шэд сугларжа, Хитадай Арад... Республика тухай, социализм ба... гуулха ажалдаа тэрэнэй амжалта ту... лажа байһан тухайнь лекци шагна...

Сентябриин 29-дэ үһан замша... клубта заводой хүдэлмэришэд ... ларжа, Хитадай Арадай Республ... кын 10 жэлэй ой тухай элидхэл ... рөө шагнаһан, Хитад орон тухай ... но харааһан байна.

Д. Балданов.

Редакторай орлогшо С. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01157. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5072.